

ETİK NEDİR?

Etik sözcüğü Yunanca “karakter, davranış, töre” anlamına gelen “ethos” sözcüğünden türetilmiş ve felsefenin ahlaki değerleri inceleyen dalı olarak tanımlanmıştır. Daha geniş anlamıyla etik, “ahlak felsefesi olarak; ödev, yükümlülük, sorumluluk, erdem gibi kavramları analiz ederek, doğruluk ya da yanlışlıkla iyi ve kötüyle ilgili ahlaki yargıları ele alan, ahlaki eylemin doğasını soruşturan ve iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışan bir felsefe dalı” olarak tanımlanabilir. Basit bir anlatımla etik, doğru ve yanlış ölçütleridir.

Etiğin amacı da şu şekilde ifade edilebilir:

- İnsanın bireysel ve toplumsal yaşamdaki davranışları ile ilgili sorunları incelemek,
- İyi-doğru hareketin ne olduğunu araştırmak,
- İyi insan olmanın gerektirdiği özellikleri ve bireyin davranışlarını belirleyen ve sınırlayan kuralları temellendirmek,
- Ahlakın ana öğeleri olan iyilik, kötülük, erdem, mutluluk, ahlaki kişilik, onurlu yaşama vb. kavramları belirleyip yorumlamaktır.

ETİK-AHLAK İLİŞKİSİ

Felsefi olarak ahlak ve etik kavramları, çoğu kez birbirinin yerine kullanılmasına rağmen bu iki kavram farklı anlamlar taşımaktadır. Ahlak, insanların toplum içindeki davranışlarını, eylemlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla kabul edilen ilkeler topluluğudur. Ahlak görelidir ve toplumdan topluma, zamana göre değişebildiği gibi aynı toplum içindeki farklı grupların benimsediği ahlak kuralları arasında bile farklılıklar olabilmektedir. Etik ve ahlak kavramları arasındaki temel ayırım, etik teriminin genel olarak ahlakı konu alan disiplini belirtmesidir. Ahlak, kültürel değerler ve ideallerle ilgili doğru ve yanlışlar ile bunlara uygun olarak nasıl davranılması gerektiğini belirlerken; etik bu soyut kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini belirlemeye çalışır.

ETİĞİN İŞLEVLERİ

Etiğin işlevleri aşağıdaki maddelerle açıklanabilir:

- İyi ve kötü, yanlış ve doğru kavramlarını tanımlar.
- Etik, bilinci geliştirmeye ve insanları burada neyin söz konusu olduğu konusunda aydınlatmaya çalışır.
- Etik, kavramlara anlamlarını vermeye, yani onların somut yaşantılar, durumlar ve olaylar içindeki rolünü göstermeye ve konumlandırmaya çalışır.
- Takınılan ahlaki tutumun, yargının, eylemin doğru, iyi, yanlış, kötü olarak değerlendirilmesinin gerekçelerini, ahlakın özü ve toplumdaki işlevini inceler.
- Kişilerin ve grupların etik yaşamını bir temele bağlı olarak kurmaya çalışır.
- Bireysel yaşamın amacı ve anlamını; toplumsal yaşamın gerekçelerini; bireyin toplum ile ilişkisini; bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan ahlaki karar ve eylem normlarını iyi ve kötü, doğru ve yanlış, olumlu ve olumsuz olma açısından inceler; över, yerer, pekiştirir veya yenilerini önerir.
- İyi insan olmak için gerekli özellikleri, bireyin davranışlarını belirleyecek ve hatta sınırlayacak normları, bir kişi ya da bir olaya iyi ya da kötü denilebilmesinin ölçütlerini, hangi davranışın doğru ve hangisinin yanlış olduğunu, neyin hayata anlam kazandırdığını ve ne için mücadele edilmesi gerektiğini araştırır, tanımlar, açıklar.

ETİK TÜRLERİ

Etik davranışla ilgili olarak, bilginin doğası, ahlak felsefesi ve tarihsel açıdan, aralarında belli ilişkiler bulunan üç ayrı etik türünden söz edilmektedir. Bunlar, betimleyici, normatif ve meta etik şeklinde tanımlanmaktadır. Betimleyici Etik Bu etik anlayışı norm bildirmek ya da kural koymak yerine, sadece insan eylemini gözlemleyerek eylemlerin sonuçlarını betimler. Normatif Etik Normatif kelimesi, “norm” kelimesinden oluşmuştur. Norm, yargılama ve değerlendirmelerin kendisine göre yapıldığı ölçüt olarak tanımlanabilir. Ayrıca norm, uyulması gereken kurallar olarak adlandırılmaktadır. Normatif etik, diğer bir ifade ile kural koyucu etik, insanın ahlaki eylemleri için kural ve düzenleyici ilkeler getiren etik türüdür. Meta Etik Analitik veya eleştirel etik olarak da isimlendirilen meta etik ahlakın doğruları ne tür doğrulardır, bu doğruların kaynağı nedir, duyguların ve aklın ahlak bilgisindeki rolünün ne olduğu konusunda sorulan soruların cevapları ile ilgilenmektedir. Hangi eylemin iyi ve doğru, hangisinin kötü ve yanlış olduğu gibi sorularla ilgilenmez, doğrunun, iyinin ve yanlışın ne demek olduğu sorularına cevap verir.

ETİK BOYUTLARI

Etiğin hangi seviyelerde incelendiğine ilişkin değerlendirmelere bakıldığında üç düzeyde etik alanı tespit edilmiştir. Bireysel davranışların yönlendirilmesi, kişinin ahlaki çıkmazları ve ikilemelerinin incelenmesine yönelik etik düzeyi bireysel etik, işletmelerin faaliyetlerinde izlemeleri gereken yol ve yöntemler, sosyal sorumluluklar gibi alanları inceleme konusu yapan etik düzeyi örgütsel etik ve toplumun bir bütün olarak yaşamında uyulması gereken, iyi, doğru, adil gibi etik alanları inceleyen etik düzeyi ise toplumsal etik olarak adlandırılmaktadır.

Bireysel Boyut Kişiyi ahlaki pratiğin koşulları ve anlamı hakkında aydınlatarak onu hem geçmişteki hem de gelecekteki eylemleri açısından aydınlatan, kendisini eleştirel olarak yargılayabilme ve o zamana kadar sorgulamadan izlediği normları, ahlakilik açısından yoklayabilme becerisine kavuşturarak eylemin yapısını saydamlaştıran etik, bireysel düzeyde etik olarak adlandırılmaktadır.

Bireysel etik kişinin içinden gelen ses olarak tanımlanabilen “vicdan” kavramıdır. Kaynağında aile, arkadaşlar ve almış olduğu terbiye yatmaktadır. Bunların yanı sıra elde edilen deneyimler, inançlar, alınan eğitim ve kişisel değerler de bireysel etik anlayışının şekillenmesinde rol oynamaktadır.

Örgütsel Boyut Örgütsel etik, örgütün genel değerler sistemini tanımlayan, örgüt üyeleri arasındaki iletişim ile örgütsel işleyişin nasıl olacağını belirleyen yazılı ve yazılı olmayan düzenlemelerdir.

Örgütsel etik, örgüt içinden ve dışından kaynaklanan sorunların çözümünde, örgüt ve iş görenlerin gereksinim duydukları bir çerçeve çizmektedir. Bu çerçeve, iş görenleri etik ilkelere uygun davranmaya güdüleyici bir etkiye sahip olmakla birlikte örgüt kültürünü de önemli ölçüde etkileyerek, örgüt içinde bireylerden beklenen davranışları tanımlamaktadır. Toplumsal Boyut Toplumsal etik kavramı bireyin toplum ile olan ilişkileri sonucunda ortaya çıkan töre ile ahlaka yönelik problemleri ve ahlakla ilgili bireyin görevlerini irdeleyen öğretilerin bütünü olarak ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle toplumu ahlaklı olmanın temsilcisi olarak gören ahlak felsefesine toplumsal ahlak felsefesi yani toplumsal etik denilmektedir. Etik kurallar toplumsal uzlaşmayı hedeflemektedirler.

ETİK TEORİLER

Alan yazında genel kabul gören ve sıklıkla bahsi geçen etik teoriler, teleolojik ve deontolojik olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Teleolojik teori, sonuç odaklı teoriler ya da sonuçsallık olarak da anılmakta, egoizm ve faydacılık olmak üzere iki yaklaşımdan oluşmaktadır. Deontolojik teori, haklar teorisi, ilkelilik, Kant ahlakı, tek kurala bağlı teori olarak da anılmaktadır. Bu iki tip ahlak felsefesi, Hunt ve Vitel tarafından şu şekilde ayırt edilmiştir: “Teleolojik teoriler hareketlerin ya da davranışların sonuçlarına odaklanırken, deontolojik teoriler bireyin belirli hareketleri ya da davranışlarının nedenleri üzerine odaklanır.” Teleolojik (Sonuç) Etik Teleoloji sözcüğünün kökeni, “sonuç/amaç” anlamına gelen Yunanca “Telos” sözcüğünden gelmektedir. Teleolojik felsefe bir davranışın ahlaki olup olmadığını, davranışın sonucuna bakarak değerlendirmektedir.

Bu nedenle günümüzde ahlak felsefecileri tarafından sonuçsallık olarak da nitelendirilmektedir.

Teleolojik etikte yarar düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Teleolojik etiğin iki öncü akımından birisi, Niccolo Machiavelli ve Max Weber’in öncüsü olduğu ve bireyin çıkarını ahlakın temeli olarak ele alan egoizm düşüncesidir. İkincisi ise, faydayı temel alan ve Jeremy Bentham tarafından ortaya konulan faydacılık görüşüdür. Dolayısıyla fayda kavramı, teleolojik etiği anlamının kilit noktasını oluşturmaktadır. Egoizm Egoizm etikte, insanın tüm eylemlerinin “ben sevgisi” ile belirlendiğini ve ahlaklılığın da kendini koruma içgüdüsünün dışı vurumundan başka bir şey olmadığını ileri süren öğretilerdir. Egoizm düşüncesine göre bir davranışın doğru ya da makul olduğuna, davranışın birey açısından sonucuna bakılarak karar verilmektedir.

Egoistler, bireysel çıkarlarını maksimize edecek olan kararlar vermeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Bu yaklaşımın temeli, davranışın bireyin çıkarlarına hizmet ettiği takdirde ahlaki olduğuna dayanmaktadır. Faydacılık Faydacılık olarak adlandırılan yaklaşımın kurucusu Jeremy Bentham’dır. Bentham, bireyin mutluluğunun toplumun temelinde gerçekleşebileceğini, onun mutluluğunun ise, bütünü mutluluğuna bağlı olabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca, Bentham, bireyin kendi iyiliği için herkesin iyiliğini göz önünde tutmak zorunda olduğunu savunur. Bireyden çok toplum üzerine odaklanma söz konusudur. Neyin iyi ya da değerli olduğunu araştırarak "en yüksek iyiyi" ve "en fazla insanı" amaç edinir. Yapılan eylemin değerini, eylemin sonucu belirler. Ahlaki eylemin ölçütü yararlıdır. Eylemin iyi ya da kötü olması yararlı olup olmadığına bağlıdır.

Kuralcı faydacılık ve davranışsal faydacılık olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Kuralcı Faydacılık: Mill’in temsilcisi sayıldığı “kural faydacıları”, hangi eylemin değil, hangi kuralın daha çok fayda getireceği üzerinde durmaktadırlar. Kuralcı faydacılık, bir davranışsal kod veya kuralın benimsenmesinin sonuçları, herkese zararlı olmaktan çok yararlı oluyorsa, o kuralın ahlaki olduğunu ileri süren faydacılık biçimidir. Kuralcı faydacılığı savunanlar, davranışın ahlaki olup olmadığını belirleyen ölçütlerin, saptanan kural ve ilkeler olduğunu ileri sürmektedirler. Davranışsal faydacılık: Bireylerin davranışlarının doğru olup olmadığını değerlendirirken, en çok birey için en büyük faydayı sağlayan davranışın doğru kabul edilmesi gerektiğini öne sürmektedirler. Davranışsal faydacılar, sonuçta en büyük faydayı sağlayacak olan davranışa karar vermek için davranışın kendisine bakmakta, davranış ile ilişkili olan kuralları göz ardı etmektedirler.

Deontolojik (Ödev Bilimi) Etik Deontoloji, ilkeli karar verme sistemi olarak tanımlanmaktadır ve Immanuel Kant tarafından geliştirilmiştir. Herkese eşit oranda saygı duyulmalıdır düşüncesi, deontolojik teoriye temel teşkil etmektedir. Deontolojik etik özellikle davranışın kendisini esas almaktadır. En azından bazı davranışlar sonucuna bakmaksızın ahlaken bir yükümlülüktür. Ödev, ilke, irade, yükümlülük, yasa ve kural gibi kavramlar deontolojik yaklaşımın anahtar kavramlarıdır. Deontolojik etik, ödev veya yükümlülük etiğidir. Bir eylemin veya davranışın ahlaki durumunu belirlemek açısından sonuçların hiçbir önemi yoktur.

MESLEK ETİĞİ KAVRAMI

Kongar'a (2007) göre meslek olmanın çeşitli ölçütleri söz konusudur. Bu açıdan, bir mesleğin aşağıda ifade edilen altı temel ölçüte sahip olması beklenir:

- Amaç
 - Yöntem
 - Bilgi birikimi
 - Uygulama alanı ve uygulayıcılar
 - Eğitim • Mesleki değerler Meslek etiği, mesleği icra eden bireylerin davranışlarını düzenleyen, onlara kılavuzluk eden, doğru kararlar vermelerini sağlayan kodlar, kurallar, ilkeler ve değerler bütünüdür. Her mesleğin uygulamaya ilişkin bilgi, beceri ve değer temeli vardır. Söz konusu değer temeli, bir mesleğin taşıdığı etik anlayışın da göstergesidir. Bu nedenle, bir şeyin önem ve anlamını ortaya koyan değerler, meslek etiğinin ayrılmaz bir unsurudur.
- Pope ve Vasquez, uygulayıcılar için meslek etiğinin üç temel görevi olduğunu söyler. Bunlardan ilki, bir kişinin mesleki eylemlerinden, yaşamı etkilenen bireylerin gerçekliğinin ve önemini anlaşılması; ikincisi, mesleki ilişkilerin ve uygulamaların doğasının anlaşılması ve kavranması son olarak ise uygulayıcıların davranışlarının hesap verilebilirliğinin doğrulanmasıdır. Bir mesleğin genel kabul görmüş bilgi temeli, birikimi ve uzmanlık standartlarının yanı sıra etik kurallarının da geliştirilmiş olması bir gerekliliktir. Bu açıdan her mesleğin özel olarak meslek elemanlarına yol gösterici nitelikte oluşturulmuş etik değer ve ilkelere ihtiyacı vardır.

SOSYAL HİZMET ETİĞİ

Sosyal hizmet etiği; mesleki uygulamalarda doğru tutum, davranış, eylem ve uygulamanın ne olduğunun belirlenmesi çabasında olan, modern hayatın insan ilişkilerinde yarattığı değişimlerden etkilenerek gelişen, karar verme sürecinde etik kaygıları ve sorunları ön plana alan etik ilke ve değerler temelinde kurulu bir alandır. Sosyal hizmet felsefesi, etik kurallar, ilkeler ve standartlar şeklinde somutlaşır. Etik kurallar, ilkeler ve standartlar ortak bir yaklaşım, anlayış ve bakış açısının gelişmesine olanak sağlar. Mesleğin değerlerine dayanan sosyal hizmet etiği, ortaya koyduğu kurullarla meslek kültürünün oluşmasını, gelişmesini ve yayılmasını kolaylaştırır.

Sosyal hizmetin etik kurallarının, sosyal hizmet misyonunun kökeni olan temel değerleri tanımlaması; mesleğin temel değerlerini ortaya koyan yaygın etik ilkeleri özetlemesi ve sosyal hizmet müdahalesinde rehber olarak kullanılacak bir etik standartlar seti oluşturması; sosyal hizmet uzmanlarına mesleki sorumluluklarında ve yükümlülüklerinde çatışma, etik ikilemler veya belirsizlikler meydana geldiği zaman uygun olan uygulama veya yaklaşımın belirlenmesine yardımcı olması; sosyal hizmet mesleğinin toplum tarafından anlaşılabilmesi için etik standartlar sağlaması, alanda, tecrübesiz uygulayıcıları sosyal hizmetin amacı, görevi, değerleri, etik ilkeleri ve etik standartları konusunda sosyalleştirmesi ve sosyal hizmet mesleğinin sosyal hizmet uzmanlarının etiğe uygun olmayan uygulama yapıp yapmadığını değerlendirmede kullanabileceği standartları ifade etmesi bakımından büyük bir önemi vardır.

Tarihsel süreç içinde sosyal hizmet etiğinin dönüşümü dört temel dönemde ele alınmıştır. Bu dönemler: moral dönem veya ahlaki dönem, değerler dönemi, etik kuram ve karar alma dönemi, etik standartlar ve risk yönetimi dönemi şeklindedir. Moral Dönem 19.yüzyılın sonlarına doğru bir meslek olarak ortaya çıkan sosyal hizmetin meslek etiği, 20. yüzyılın başlarından ortalarına kadar, müracaatçının ahlaki odağında gelişmiştir. Mesleğin uygulayıcılarına yönelik etik bir anlayış bu dönemde gelişmemiştir. Bu dönemde paternalist bir ahlak anlayışı söz konusudur, bu nedenle, mesleğin temel misyonu, bir lanet olarak görülen yoksulluğu ortadan kaldırarak, yoksul insanların saadetini ve faziletini gerçekleştirmek şeklinde olmuştur. Değerler Dönemi Biestek (1961) tarafından bu dönemde, müracaatçı ile sosyal hizmet uzmanı arasında iyi ve etkili bir ilişkinin kurulması için yedi temel ilke ortaya atılmıştır.

Bu etik ilkeler şunlardır:

- Bireyselleştirme
- Duyguların amaçlı ifadesi
- Kontrollü duygusal katılım
- Kabul etme
- Yargılayıcı olmayan tutum

- Müracaatçının özerkliği (kendi kaderini belirlemesi)
- Gizlilik Sosyal hizmet uzmanları

1960'larda sosyal adalet, sivil ve sosyal haklar ve sosyal reformların etik inşasına yöneldiler. Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW) bu dönemde (1960) etik kodlarını yayınlamıştır. Etik Kuram ve Karar Alma Dönemi Bu dönem, temel etik ilkeler dönemi olarak da ifade edilir. Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara nasıl davranacakları sorusunun yanıtı, istenilen davranışı belirlemeye yönelik olarak temel ahlaki ilkelere başvurulmasıdır. Etik Standartlar ve Risk Yönetimi Dönemi Mesleğin kapsamlı etik kodlarının gelişimi, özellikle sosyal hizmet uzmanlarının ihmallerinden kaynaklanan etik temelli meslek hataları ve sorumluluk risklerine odaklanan geniş çapta bir literatürün ortaya çıkışı, müracaatçıları korumaya ve etik temelli şikâyetleri ve davaları önlemeyi amaçlayan risk yönetimi stratejilerinin hazırlanması bu dönemde gerçekleşmiştir.

SOSYAL HİZMETİN TEMEL DEĞERLERİ

Sosyal hizmet mesleği, tarihsel süreç içinde birçok değer üretmiş ve kullanmıştır. Bu değerler, sosyal hizmet uzmanları için rehber niteliği taşımıştır. Günümüzde bu değerlerden hareketle temel değerler oluşturulmuş ve bu temel değerlere karşılık gelen etik ilkeler hazırlanmıştır. Özellikle mesleğin odağında yer alan bu değerler, Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (The National Association of Social Workers/NASW) tarafından hazırlanmıştır. Etik kodlar veya kurallar çatısı altında düzenlenen bu değerler ve kurallar dizgesi ilk olarak 1960 yılında hazırlanmış zamanla güncellenmiş ve 2017 yılında yenilenmiştir.

Mesleğin odağında yer alan değerler: Hizmet, sosyal adalet, bireyin onuru ve değeri, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük/güvenirlilik ve yeterlik/yetenlik şeklinde ifade edilmiştir. Hizmet Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanlarının öncelikli amacı gereksinim duyan insanlara yardım etmek ve sosyal sorunları ele almaktır. Sosyal hizmet uzmanları, kendi çıkarlarının ötesinde bir hizmet anlayışına sahip olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, muhtaç bireylere yardım ederken ve sosyal sorunları ele alırken bilgi, beceri ve değer temelini kullanır. Sosyal Adalet Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları, sosyal adaletsizlikle mücadele eder.

Sosyal hizmet uzmanları, özellikle incinebilir/hassas ve baskılanmış birey, grup ve topluluklar için sosyal değişimi amaçlar. Sosyal değişim çabaları öncelikli olarak yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık alanlarını odak alır ve sosyal adaletsizliğe neden olan her türlü uygulamayla öncelikli olarak mücadele edilir.

Bireyin Onuru ve Değeri Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları, bireyin doğuştan gelen onuruna ve değerine saygı gösterir. Sosyal hizmet uzmanları, her bireyin kişisel, kültürel ve etnik farklılıklarını dikkate alarak hareket ederler ve bireyin bu farklılıklarına saygı duyarlar. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların sorumluluk almasını sağlayarak kendi kaderlerini tayin etmeleri için onları teşvik eder.

İnsan İlişkilerinin Önemi Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları, insanların birbirleriyle kurdukları ilişkilerin/etkileşimlerin önemli olduğunu bilir. Sosyal hizmet uzmanları, insanlar arasındaki ilişkilerin değişim için önemli bir araç olduğunu bilir. Uzmanlar, yardım sürecinde insanların partneri/ortakları olarak konumlandırır kendilerini.

Dürüstlük/Güvenirlilik Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları güvenilir bir şekilde hareket ederler. Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin amaçları, değerleri, etik kural, ilke ve standartları konusunda bilgi sahibidir, bu konuda kendini sürekli günceller ve yaptıkları uygulamaların mesleğin bu unsurlarıyla tutarlı ve uyumlu olmasını sağlar.

Yeterlik/Yetenlik Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları yetkin/yeterli oldukları alanda uygulama yapar ve uzman oldukları alanlar konusunda kendilerini geliştirir ve güçlendirirler. Sosyal hizmet uzmanları sürekli olarak bilgi ve becerilerini geliştirir ve onları uygulamada kullanır.

SOSYAL HİZMETTE ETİK STANDART VE SORUMLULUKLAR

Sosyal hizmette tarihsel süreç içinde ortaya çıkan etik standartlar, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki faaliyetlerine yönelik olarak hazırlanmıştır.

Bu standartlar, sosyal hizmet uzmanlarının:

- Müracaatçılara,
- Meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına,
- Uygulama ortamlarına,
- Bir meslek elemanı olmalarına
- Sosyal hizmet mesleğine,
- Topluma yönelik etik sorumluluklarını kapsamaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılara yönelik etik sorumlulukları:

- Müracaatçılara bağlılık
- Özerklik/Kendi kaderini belirleme
- Bilgilendirilmiş onam
- Yetkinlik

- Kültürel duyarlılık ve sosyal çeşitlilik
- Çıkar çatışmaları
- Mahremiyet ve gizlilik
- Kayıtlara ulaşma
- Cinsel ilişkiler
- Fiziksel temas
- Cinsel taciz

- Aşağılayıcı dil kullanma
- Hizmetler için ödeme
- Karar verme kapasitesi yetersiz/düşük olan müracaatçılar
- Hizmetlerin kesilmesi
- Hizmetlerin havale edilmesi
- Hizmetlerin sonlandırılması şeklinde başlıklandırılmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına yönelik etik sorumlulukları aşağıda ifade edilen şekilde sınıflandırılmaktadır:

- Saygı
- Gizlilik
- Disiplinlerarası iş birliği
- Meslektaşların ve iş arkadaşlarının yer aldığı çatışmalara ve anlaşmazlıklara yaklaşım
- Konsültasyon
- Cinsel ilişkiler
- Cinsel taciz
- Meslektaşların rahatsızlıkları
- Meslektaşların yetersizlikleri
- Meslektaşların etik dışı davranışları

Sosyal hizmet uzmanlarının uygulama ortamlarına ilişkin etik sorumlulukları şu şekilde ifade edilmektedir:

- Süpervizyon ve konsültasyon
- Eğitim ve öğretim
- Performans değerlendirme
- Müracaatçı kayıtları
- Faturalandırma
- Müracaatçının havale edilerek gelmesi
- Yönetim
- Sürekli eğitim ve personel yetiştirme
- İşverenlere karşı taahhütler
- Yönetim-çalışan uyumsuzlukları

Sosyal hizmet uzmanlarının meslek elemanı olarak etik sorumlulukları:

- Yetkinlik
- Ayrımcılık
- Kişisel tutum
- Sahtekarlık, dolandırıcılık, aldatma
- Zayıf yönler/Rahatsızlıklar
- Kötü temsil etme
- Israrlı talepler
- Telif hakkı ve itibarın kabulü şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğine yönelik etik sorumlulukları aşağıdaki başlıklar şeklinde ele alınmıştır:

- Mesleğin bütünlüğü
- Değerlendirme ve araştırma.

Sosyal hizmet uzmanlarının topluma yönelik etik sorumlulukları ise şu şekildedir:

- Sosyal refah
- Toplum katılımı
- Toplumun acil gereksinimleri
- Sosyal ve siyasal eylem.

Ayrıca sosyal hizmet alanında önemli iki örgüt olan Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (International Federation of Social Work, IFSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work, IASSW) evrensel düzeyde sosyal hizmet etik ilkelerini:

- İnsanın doğuştan gelen onurunun kabulü,
- İnsan haklarını savunma,
- Sosyal adaletin tesisi,

- Özerkliği destekleme (kendi kaderini belirleme hakkını destekleme),
- Katılım hakkını destekleme,
- Mahremiyet ve gizliliğe saygı,
- İnsanı bütün olarak ele alma,
- Teknoloji ve sosyal medyayı etik bir çerçevede kullanma
- Mesleki dürüstlük şeklinde değerlendirmiş, toplum ve meslek odaklarına sunmuştur.

PROFESYONELLEŞME

Bir meslek için profesyonellik olgusu çeşitli unsurları bağlıdır.

Bunlar:

- İş ortamlarında bağımsız hareket etme özgürlüğü,
- Uzun süreli eğitim ve öğretim,
- Toplumun yararı gözetilerek hizmetlerin sunulması,
- İstenilen uzmanlık alanında çalışmak için gerekli ve uygun nitelik, yetkinlik ve yeterliliğe sahip olmak
- Çalışmayla ilgili olarak belirtilen kurallara uyma gerekliliği,
- Bilimsel yöntem ve tekniklere başvurarak uygulama gerçekleştirmek,
- Yeniliklere açık olması.

Bununla beraber, kişisel kimliğin yerini örgütsel ve mesleksi kimliğe bırakması da profesyonelleşmenin gereğidir.

Profesyonel sosyal hizmet uzmanları, kendi değer yargılarını bir tarafa bırakarak uygulama yapar. Bu açıdan profesyonel bir uygulayıcı olmanın gereği olarak uzman, etnik ve kültürel farklılıklara saygı duyar; ayrımcılık yapmaz; önyargılarının farkındadır; mesleğin kötü temsil edilmesini engeller; bireyleri, kurumları ve mesleki otoriteleri yanıltan bilgilere başvurmaz; yargılayıcı olmayan bir tutumla müracaatçılara yaklaşır; empati kurar; özgeci bir anlayışla hareket eder; müracaatçıların özerkliğine saygı duyar; onları güçlendirir, sosyalleştirir; insan haklarını gözetir; sosyal adaleti savunur ve tesis etmek için çaba gösterir; mesleki bilgi ve becerilerini etik sorumlulukları gözeterek kullanır ve paylaşır; hukuka uygun hareket eder ve demokratik bir anlayışa sahiptir.

Sosyal hizmet, bireylerin insan haklarını dikkate alan bir meslektir. Her meslekte olduğu gibi sosyal hizmet alanında da insan haklarını dikkate alan etik kodlar/ilkelere bulunmaktadır. Bu dersin en temel amacı da insan haklarının temelini oluşturan etik değerlerin sosyal hizmet etiğine olan etkisini öğretmektir.

Bu amacı biraz daha açmak gerekirse;

- Ahlak ve etik kavramlarının anlamını açıklamak ve aralarındaki ilişkiyi göstermek
- Ahlak ve etik kavramları arasındaki farkı ortaya koymak
- Sosyal hizmet alanındaki etik kodların/ilkelere önemi hakkında bilgi vermek
- İnsan hakları kavramının temel özelliklerini açıklamak
- İnsan haklarının tarihsel gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan türlerini ortaya koymak
- İnsan haklarına hâkim olan değerlerin sosyal hizmet etiği ile olan ilişkisini göstermek İnsan davranışını ilgilendiren her alanda ahlakın ve etiğin etkisi dikkate alınmalıdır.

Ahlak, bireylerin dış dünya ile ilişkilerindeki davranışlarını belirlerken, etik ise bireylerin bu davranışlarının arkasındaki nedenleri ve davranışın içeriğini açıklamaya çalışmaktadır. Bir bilim dalı ve meslek olarak Sosyal hizmet alanında da etiğin dikkate alınması gerekir. Sosyal hizmet uygulamalarının muhatabı olan kişilerin ihtiyaç duyduğu hizmetler sunulurken bu etik kodlar mesleki çerçeveyi oluşturmaktadır.

AHLAK VE ETİK KAVRAMLARI

Ahlak ve etik sözcükleri zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. İki kavramın özdeş olduğu algısına rağmen şüphesiz iki terim farklı anlamlar taşımaktadır. Ahlak sözcüğünü Türk Dil Kurumu, “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları” biçimde tanımlamaktadır. Bu anlamıyla ahlak, iyi – kötü, doğru – yanlış şeklindeki değer yargılarını içinde barındıran bir kurallar bütünüdür. etik kavramı ahlakla yakından ilgili bir terim olarak Yunanca kökenlidir. Kelime karşılığı olarak alışkanlık, gelenek, töre gibi anlamlara gelen “ethos” sözcüğünden türetilmiştir.

Etik, bireyler arası ilişkilerde esas olan iyi veya kötü, doğru ya da yanlış, adil veya ödev olanın kaynağını ve içeriğini araştıran bir felsefe alanıdır. Etik ile ahlak arasındaki fark, etiğin genel olarak ahlaklı olanı araştırması, ahlaklı davranışın kaynağını oluşturan değerleri incelemesidir. Sosyal hizmetin bilimselleşme ve bu alanda uzmanlaşma sürecinde “etik” kavramı da öne çıkmaktadır. Alanda çalışanların faaliyetlerinde etik davranışları temel sorumlulukları arasında görülmektedir. Ayrıca etik kavramının “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü” şeklinde etik kodlar/ilkelere anlamına gelen bir yapısı da vardır. Bu anlamıyla etik kodlar, örneğin “medya etiği”, “siyasi etik”, “tıbbi etik”, “insan hakları etiği” ve bölümümüz açısından önemli olan “sosyal hizmet etiği” gibi belli alanlarda faaliyet yürütenlerin ve bu faaliyetlerden etkilenenlerin davranışlarını düzenlemek amacıyla oluşturulmuş ilkeler ve standartlar toplamını ifade etmektedir.

SOSYAL HİZMETTE ETİK KODLAR/İLKELER

Bir bilim dalı ve meslek olarak sosyal hizmet alanının belirginleşmeye başlamasıyla birlikte sosyal hizmet çalışanlarına ve müracaatçılara uygulanabilecek etik kodlar oluşturma çabaları da başlamıştır. Sosyal hizmet alanında kabul edilen etik kodlar, bu alanda çalışanların faaliyetlerinin ahlaki temellerini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle bu etik kodlar, sosyal hizmet uzmanlarının davranışlarını yönlendiren bir yol haritası gibidir. Sosyal hizmet çalışanları, müracaatçıların onur ve haysiyetini korumayı, toplumdaki sosyal adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri gidermeyi, yoksul kişilere insanca yaşam şartlarının sunulmasını sağlamak gibi insani değerleri esas alan ilkelerden hareket eder. Sosyal hizmet uygulamalarının temelinde, hizmet götürülen her bir bireyin sırf insan olmasından kaynaklanan bir değerinin olduğu anlayışı yatmaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet çalışanlarının bu değere saygı duyması da temel meslek ilkeleri arasında yer almaktadır. Bu etik ilkeler, sosyal hizmet uzmanının hizmet alanlara karşı ayrımcılık yapmaması ve uzmanlık bilgisini insani amaçlarla kullanması gibi insan haklarıyla ilişkili ilkeleri içinde barındırmaktadır. Sosyal hizmet alanındaki uygulamaların insan onurunu ve değerini dikkate almadan ve sosyal adaleti gerçekleştirme amacı taşımadan gerçekleşmesi beklenemez. Bu ilkeler, aynı zamanda sosyal hizmetin insan hakları ile de ne kadar iç içe olduğunun göstergesidir.

İNSAN HAKLARI VE SOSYAL HİZMET ETİĞİ

İnsan hakları ile sosyal hizmet uygulamaları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal hizmet çalışanlarının karar alırken ve eyleme geçerken insan haklarının temelini oluşturan değerler ekseninde hareket etmesi beklenir. İnsan Haklarının Temel Özellikleri “İnsan hakları” kavramı özünde, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal düşünce, ulusal veya toplumsal köken ve benzeri hiçbir ayırım gözetmeksizin belli başlı haklardan bütün herkesin yararlanmasını öngörmektedir. İnsanın diğer canlılar karşısında ahlaki değeri daha üstün olduğundan bu haklar, aslında bu değeri korumayı amaçlamaktadır. “Ahlaki eşitlik”, bireylerin kişisel farklılıklarına bakılmaksızın herkesin ahlaki değerinin eşit olduğunu göstermektedir. İnsanın, onur sahibi olması da onun ahlaki değerinden kaynaklanmaktadır. Bu değer, insanın hiçbir mülahaza ile araçsallaştırılmayacağı anlamına gelmekte ve insanın ontolojik olarak var olduğundan doğmaktadır. Dolayısıyla bir bireyin sahip olduğu haklarının ihlali veya haklarından mahrum bırakılması, o kişinin onurunun da zedelenmesi anlamına gelecektir.

Toplumda sosyal adaletin sağlanması ise, insan onurunun da korunmasını temin edecektir. “İnsan hakları” kavramının belli başlı temel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: Evrensel Olma: İnsan haklarının hiçbir ayırım yapmadan herkes için kabul edilmesi, bu haklara evrensellik özelliği katmaktadır. Bu haklar, zaman ve mekân fark etmeksizin her yerde geçerlidir. Doğuştan Sahiplik: İnsan olarak var olmak, bu haklara sahip olmayı da kendiliğinden sağlamaktadır. Vazgeçilmez Oluşu: İnsanlar, bu haklara doğuştan sahip olduklarından sonradan vazgeçmek durumunda değildirler. Bu hakların insanların kişiliğine bağlı olması vazgeçilmez olmasını da sağlamaktadır. Hukuken Koruma: Bireylerin sahip oldukları hakları, hem diğer kişi veya gruplardan gelebilecek saldırılara hem de devletin hukuksuz müdahalelerine karşı koruma görevi devlete aittir.

İnsan Haklarının Sınıflandırılması Geçirdiği tarihsel gelişim süreci içerisinde insan hakları kendi içerisinde “kişi hakları”, “ekonomik, sosyal ve kültürel haklar” ve “dayanışma hakları veya grup hakları” şeklinde bir tasnife uğramıştır. Bu tasnif, insan hakları çalışmalarında sırasıyla “Birinci Kuşak Haklar”, İkinci Kuşak Haklar” ve “Üçüncü Kuşak Haklar” adıyla da ifade edilmektedir.

Birinci Kuşak Haklar, Batı dünyasında 17. yüzyılda başlayıp 18. yüzyılın sonlarına kadar devam eden toplumsal gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkmıştır.

İkinci Kuşak Hakların önemli bir fonksiyonu, toplumda sosyal adaleti sağlamaktır. Kişilere sağlanacak ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, bireylerin daha rahat şartlar altında yaşamasını temin etmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel hakların bireylere sağlanabilmesi ancak devletin müdahalesiyle olabilir. Devlet, sosyal eşitsizlikleri gidererek sosyal adaleti temin etmek için sosyal sorumluluklar üstlenmektedir. Sosyal devletin bir gereği olarak bireyler tarafından bu haklar kullanılırken devletin bireyler arasında hiçbir ayırım gözetmemesi de esastır. Diğer bir ifadeyle devlet ekonomik, sosyal ve kültürel hakları bireylere temin eden sosyal hizmetleri sağlarken eşitlik temelinde hareket etmelidir. Sosyal hizmet uzmanlarının varlığı da bu noktada önemlidir. Sosyal hizmet çalışanları, bireylerin ihtiyaçlarını dikkate alarak ekonomik, sosyal ve kültürel hakların karşılanmasında aracı bir rol üstlenmektedir.

Üçüncü Kuşak Haklar diğer bir adıyla dayanışma hakları, bireylerden ziyade belli birey gruplarının sahip olduğu haklar olarak 1970’li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. Bu haklar çoğunlukla gelişmekte olan veya az gelişmiş devletlerin içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak şekillenmiştir. İnsan Hakları Bağlamında Sosyal Hizmet Etiği Etik kodlar bakımından esas olan kodların kendisinden ziyade bu kodların arkasında yatan ahlaki kaygıdır. Bu kaygı da bizi insan haklarına ulaştırmaktadır. Sosyal hizmet uzmanının hizmet sunduğu bireyin insan haklarına saygı duyması, bu hakların farkında olması ve ona göre hareket etmesi insan onuruna da saygı duyması ve onu koruması anlamına gelmektedir. Sosyal hizmet uygulayıcılarının mesleki kararlarında muhtemel seçenekler arasından hangisini seçeceği ve nasıl bir eylemde bulunacağını belirlemede insan hakları önemli birer hareket noktasıdır. Sosyal hizmet uzmanını ilgilendiren bir sorunda müracaatçı hak sahibi taraf ise, devlet bu hakları sağlamakta ödev yüklenen taraf olmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı ise müracaatçının haklarına ulaşmasında ihtiyaç duyduğu hizmeti sağlayan aracı konumundadır.

ADALET NEDİR?

Sosyal adalet kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle adalet kavramının açıklanması gerekmektedir. Adalet; hakkaniyet ölçülerine uyma, doğruluk, meşruluk, eşitlik, iyilik, dürüstlük, hukuka uygunluk, hak, objektiflik, hak yemeçlik anlamlarını içine alan geniş bir kavramdır.

ADALETİN BELİRME BİÇİMLERİ

Adalet ve Eşitlik Adalet denildiğinde genellikle belirli bir eşitlik düşüncesinden bahsedilir. Ancak burada asıl sorun eşitlik kavramı ile ne kast edildiğidir. Herkesin her bakımdan benzer muameleye tabi olması gerektiğini savunma imkânı olmadığı, insanlara farklı muamele edilmesini gerektiren farklılıklarının bulunduğu da açıktır. Daha açık bir ifade ile adaletin temeli olarak eşitlik ilkesi, eşit olanların ancak eşit oldukları hususlar bakımından benzer muameleye tabi olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Aristoteles de adaletsizliğin eşitlere eşitliğe aykırı davranmak kadar, eşit olmayanlara benzer muamele yapılmasından da kaynaklandığını söylemektedir.

Somut olaylar ve bireysel farklılıklar göz ardı edilerek yapılan eşit muamelelerde adaletin gerçekleştiğinden söz edilemez. Gerçekten de adalet, insanlar hakkında bir yargıda bulunurken aralarındaki benzerlikler kadar farklılıkların da dikkate alınmasını gerektirir. Adalet ve Özgürlük İnsanın kendi başına bir amaç, başlı başına bir değer olduğu fikrinden hareket eden ve insanların emek ve gayretlerine uygun biçimde kazanımlar elde etmelerini adaletin gereği sayan yaklaşımlara özgürlükçü adalet yaklaşımları denilebilir. Adil bir sistem herkesin aynı derecede özgür olduğu ve aynı öngörülebilir kurallara tabi olduğu sistemdir. Adalet ve Fayda Adaleti fayda temelinde açıklayan görüşler temelde iki farklı adalet anlayışı geliştirmektedirler. Bunlardan ilki Bentham tarafından savunulmuş bulunan bireyci faydacılık olarak nitelendirilen anlayıştır. Bireyci faydacılığı temel alan adalet teorilerinde genel olarak, toplumsal adaletin herkesin kendi çıkarını elde etmek üzere hareket etmesiyle ortaya çıkacağı savunulmaktadır. İkinci anlayış toplumsal faydayı esas alan yaklaşımdır. Bu düşüncede önemli olan en büyük sayıda insanın faydası ve mutluluğudur. Bu düşüncenin en önemli temsilcilerinden birisi olan Mill'e göre sosyal adalet, "En büyük sayıda insan için mümkün olan en büyük mutluluğu temin etmektir." Bu tez iki ilkeyi içermektedir. Bunlardan ilki mümkün olan en büyük toplam refahı sağlamak, ikincisi ise bu refahı mümkün olan en çok sayıda insan arasında paylaşmaktır.

SOSYAL ADALET NEDİR?

Alan yazında sosyal adalet kavramı için yapılmış birçok farklı tanım yer almaktadır. Miller, sosyal adaleti, toplumsal hayatta var olan avantaj (artı) ve dezavantajların (eksi) her bireye eşit şekilde dağıtılması olarak ifade etmektedir. Sosyal adalet kavramıyla ilgili yapılan tanımlar arasında Bell tarafından yapılmış olan tanım en yaygın olarak kabul edilen tanımdır. Bell sosyal adaleti, hem bir süreç hem de amaç olarak nitelendirmiştir. Sosyal adalet kavramı adil olmayan eşitsizliklerle ilgilenmekte, adaletsizlikleri mümkün olduğunca giderip adil bir toplum yaratma gayesi taşımaktadır. Sosyal adalette toplumsal yaklaşım, bireysel yaklaşımdan önce gelir. Bu durum, adalet ile sosyal adalet arasındaki en önemli farkı ortaya koymaktadır. Toplumdaki her birey için ortak faydayı amaçlamak, toplumda mevcut olan imkân veya kaynakların bireylere eşitlik ilkesine göre paylaşılmasıyla sağlanır.

SOSYAL ADALET KAVRAMININ TARİHÇESİ

Sosyal adalet anlayışının tarih boyunca birçok düşünürü ve araştırmacıyı etkilediği görülmektedir. Antik Çağ'da, Platon ve Aristoteles ile başlayan bu süreç boyunca adalet kavramının ele alınması ve geliştirilmesi ile beraber sosyal adalet kavramının ortaya çıktığı ve önem kazandığı dikkat çekmektedir. Aristoteles'in adalet hakkında kendisinden sonraki teorik tartışmalara en önemli katkısı, adaletin iki farklı görünümünü birbirinden ayırması olmuştur. Adaletin eşitlik ile ilişkisini dağıtıcı adalet, hak ile ilişkisini ise denkleştirici adalet olarak birbirinden ayrı değerlendirmiştir. Dağıtıcı adalet, bir toplumda para ve bu şekilde bölüştürülebilir nitelikteki şeylerin toplum üyeleri arasında herkesin yeteneği ve toplum içerisindeki statüsüne uygun olarak dağıtılmasını öngören adalet türüdür. Dağıtıcı adaletin ölçüsü eşitlik ilkesidir. Ancak bu mutlak bir eşitlik anlayışı olmayıp, orantılı bir eşitliktir. Dağıtıcı adaletin uygulama alanı daha ziyade kamusal alandır ve genel olarak kişi ile toplum ya da devlet arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini hedef alır. Denkleştirici adalet ise daha ziyade hukuki ilişkilerde gözetilmesi gereken adalet türüdür. Bu tür adalet, kişilerin birbirleri ile olan hukuki nitelikteki ilişkilerine uygulanır ve bu ilişkiye taraf olanların eşit muamele görmesini gerektirir.

Sosyal adalet terimi ilk olarak Sicilya'lı rahip Luigi Taparelli d'Azeglio tarafından 1840'larda kullanılmıştır. Sosyal adalet anlayışının gelişmesine en çok katkı sağlayan olaylar arasında Fransız Devrimi, II. Dünya Savaşı ve Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yer almaktadır.

RAWLS VE SOSYAL ADALET

Sosyal adalet anlayışının tarihsel gelişiminde etkili olan olay ve gelişmelerin yanı sıra, çalışmaları ve fikirleri ile bu süreci önemli ölçüde etkileyen düşünürler de bulunmaktadır. Bu düşünürler arasında John Rawls (1921-2002) "Adalet Teorisi" (1971) ve "Politik Özgürlük" (1993) adlı çalışmaları ile ön plana çıkmaktadır. Rawls'ın adalet anlayışının temelinde tarafsızlık ve hakkaniyet yatmaktadır. Rawls, her bireyin toplumun refahı için dahi olsa çığnenemeyecek bir dokunulmazlığa sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle Rawls tarafından tanımlanan sosyal adalet anlayışının hümanist bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Rawls bir bireyin, diğer bireylerin sahip olduğu kadar özgürlüğe sahip olması ve sosyal malların mümkün olduğunca eşit bir şekilde paylaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Rawls'ın teorisi "Hakkaniyet Olarak Adalet Teorisi" şeklinde adlandırılmaktadır. Rawls'ın iki adalet ilkesi; Birinci ilke: Temel hak ve özgürlüklerin herkese eşit dağıtılması Bu ilkeyle Rawls "özgürlük"ten değil, "temel özgürlükler"den bahsetmektedir. Bunu yaparken kimi özgürlüklerin veya hakların daha önemli olduğu düşüncesine başvurmuştur. Örneğin inanacağı dini seçmek, düşüncelerini ifade etmek, arkadaşlık edeceği kişileri seçmek gibi özgürlükler emniyet kemeri kullanmadan araç kullanma ya da kişinin kendi faydasına olacak finansal ilişkilere girme özgürlüğünden daha önemlidir.

Rawls bu temel özgürlükleri beş grup altında açıklamaktadır:

- Düşünce ve vicdan özgürlüğü
- Örgütlenme özgürlüğü
- Eşit politik özgürlükler
- Kişi bütünlüğünü ve özgürlüğünü koruyan meslek-kariyer seçme, özel mülk edinme gibi hak ve özgürlükler
- Hukuk devletince korunan hak ve özgürlükler

Adaletin birinci ilkesine göre, adil bir toplumda her birey aynı temel özgürlüklere sahiptir. Bir sınıf diğerlerinden daha geniş bir özgürlüğe sahip olduğunda bu durum adaletle aykırı olmaktadır. Bu nedenle, tüm özgürlüklerin her birey için eşit olması sağlanmalıdır. İkinci ilke: Sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin kabul edilebilir olma şartları Bu ilke sosyal işbirliğinden kaynaklanan avantajların nasıl dağıtılacağı ile ilgilidir ve kendi içerisinde iki ilkeyi barındırmaktadır.

i. Fırsat eşitliğinin hakça sağlanması Bu ilke, görev ve mevkilerin herkese açık olması ve sosyal rastlantıların etkisiz kılınması ile ilgilidir.

ii. Farklılık ilkesi Farklılık ilkesi, toplumun en az avantajlı kesiminin yararına olacak şekilde söz konusu eşitsizliklerin düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Rawls, bu iki adalet ilkesine ulaşmada kullanılacak metodolojik araçlar olduğunu belirtmiş ve bu araçları aşağıdaki biçimde açıklamıştır:

- Orijinal pozisyon
- Bilgisizlik peçesi
- Yansıtıcı denge
- Maximin kuralı
- Pareto Optimumu Orijinal pozisyon: Rawls, tam bir objektif müzakere durumu olabilmesi açısından adalet ilkelerini belirleyecek olan tarafların bazı özelliklere sahip olması gerektiğini belirtir. Her şeyden önce sosyal sözleşmeye katılan bu taraflar, özgür, eşit ve rasyonel bireyler olmak zorundadır. Bilgisizlik peçesi: Bilgisizlik peçesi, adalet ilkelerini belirlerken bireylerin eşitliğini ve objektifliğini sağlayan bir araçtır. Yansıtıcı denge: Bu süreçte, orijinal pozisyondaki bireyler bilgisizlik peçesi ardında ahlaki varsayımlar üzerine fikir alış-verişinde bulunurlar. Maximin kuralı: Maximin kuralı, bilgisizlik peçesi ardındaki bireylerin toplumda bulunabilecekleri her türlü durumu ve konumu dikkate almalarını ve toplumda en kötü pozisyonda olma ihtimallerine göre toplumsal yapıyı tasarlamalarını sağlayan bir araçtır. Pareto optimumu: Pareto optimumu bir bireyin refahını düşürmeden diğer bir bireyin refahını artırmanın imkânsız olduğu genel bir denge durumudur.

SOSYAL ADALET İLKELERİ

Miller sosyal açıdan adaleti;

- Sosyal minimum,
- Eşit vatandaşlık,
- Fırsat eşitliği ve
- Adil dağıtım ilkeleri ile açıklamaktadır.

Sosyal minimum ilkesi, toplumda bütün bireylerin beslenme, sağlık, barınma gibi birçok ihtiyacının yerine getirilmesi ve asgari düzeyde hayatını devam ettirmesi için gerekli yaşamsal ve parasal ihtiyaçlarının korunmasıdır. Eşit vatandaşlık ilkesi, her vatandaşın eşit sivil, siyasal ve sosyal haklara sahip olması ve bu hakları etkili bir biçimde kullanma ya da uygulamasıdır. Fırsat eşitliği ilkesi,

sosyal adaletin eşitlik bileşeni ile ilişkilidir. Her bireyin iş ve eğitim alanlarına dâhil olma gibi toplumsal olanaklara erişmelerindeki şansı; bireylerin ırkı, cinsiyeti, dini, etnisitesi ve ailenin sosyal sınıfı gibi özellikleri ile değil; bu olanakların gerektirdiği motivasyon, beceri ve yetenekler doğrultusundaki değerlendirmeye bağlı olmalıdır. Adil dağıtım ilkesi, sosyal adaletin hak etme ilkesi ile bağlantılı olan adil dağıtım ilkesine göre, eşit vatandaşlığın bir parçası olmayan ve sosyal minimumu desteklemeyi gerektirmeyen bazı kaynaklar eşitsiz olarak dağıtılabilir. Ancak, herkes için avantajları eşit olarak dağıtmak mümkün değildir. Böyle durumlarda adil dağıtım; hak etme, seçim ve şans faktörleriyle açıklanabilir.

Sosyal hizmet mesleğinin zaman içindeki gelişmesine paralel olarak şekillenen “mesleki etik ve değerler”, sosyal çalışmacılara mesleklerini uygulama aşamasında kullanabilecekleri bir anlam ve amaç vermiştir. Güncel etik kodlar sosyal hizmetin temel amacını sosyal değişimle ilgili bir meslek olarak tanımlamaktadır. Özellikle Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers) ve ABD Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (U.S. National Association of Social Workers), sosyal hizmetleri yalnızca bireylerin ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal adaleti ve sosyal değişimi de teşvik eden bir meslek olarak görmektedirler.

UYGULAMA ORTAMINA İLİŞKİN ETİK SORUMLULUKLAR

Sosyal hizmet mesleğinin tarihsel gelişiminde, meslek uzmanları doğru-yanlış ve görev-yükümlülük konularında karar verme sürecinde her zaman etik kuralları kendilerine rehber edinmişlerdir. Bu süreçte çeşitli sosyal hizmet örgütleri tarafından pek çok ülkede etik kurallar geliştirilmiştir. Bu etik kurallar içinde özellikle ABD Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği 1996 yılında geliştirdiği ve 2017 yılında güncellediği etik kurallar en yaygın olarak bilinenidir. Süpervizyon ve Konsültasyon Süpervizyon, sosyal hizmet uygulamalarında sorumluluk, beceri, bilgi ve etik standartların geliştirilmesini teşvik eden ilişkiler bütünüdür.

Süpervizyon karmaşık bir süreç olmasından dolayı, tanımlanmasında yaşanan sorunlar etkinliğinin değerlendirilmesinde de ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle literatürde farklı tanımlamalara rastlamak mümkündür. En kapsamlı şekilde bir sosyal hizmet süpervizyonu; “Sorumlu olan kişilerin iş performanslarını yönlendirmek, koordine etmek, geliştirmek ve değerlendirmek üzere yetkilendirilmiş kurum idari personelidir. Bu sorumluluğun uygulanmasında süpervizör olumlu ilişkiler çerçevesinde çalışanlarla idari, eğitimsel ve destek işlevlerini yerine getirmektedir. Süpervizör’ün amacı kurum politika ve prosedürlerine uygun bir şekilde müracaatçılara hem nicel hem de niteliksel olarak mümkün olabilecek en iyi hizmeti sunmaktır.” Süpervizyonun; a) İdari, b) Eğitimsel/klinik ve c) Destek olmak üzere üç temel fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar, hem etkin müracaatçı hizmetleri sunmada hem de sosyal hizmet uzmanının mesleki gelişimini teşvik etmede önemlidir. İdari Süpervizyon: Sosyal hizmet kuruluşunun etkin müracaatçı hizmetleri sunma görevini yerine getirmesini sağlar. Eğitimsel/klinik Süpervizyon: Sosyal hizmet uzmanlarının eleştirel öz değerlendirme dâhil olmak üzere tüm mesleki yargılarını, klinik bilgilerini ve becerilerini geliştirir; bunların hepsi, özellikle psikoterapi uygulayan klinik hizmetleri sunan sosyal hizmet uzmanları için gereklidir. Destekleyici Süpervizyon: Etkin hizmetlerin sağlanmasına yardımcı olan bir ortam yaratır. Sosyal hizmet uzmanlarına moral sağlar, işle ilgili stresin azaltılmasına yardımcı olur, teşvik ve güvence sağlamak ve iş tatminin yükseltilmesi gibi yararları söz konusudur. Christian ve Hannah (1983) tarafından etkili süpervizyon için dört unsur belirlenmiştir.

Bunlar:

- Verimlilik
- Kalite kontrolü
- Moral
- Eğitim

Uygulama da, sosyal hizmet uzmanı ve konsültasyon arasında güvenilir bir ilişki olması gerekir. Konsültasyon, uzmanlık alanında, uzman bir kişi tarafından tavsiye ve bilginin yanı sıra sosyal hizmet uzmanının uygulamalarının yansımalarının sunulduğu bir problem çözme sürecidir. Süpervizyon ilişkisinde geçerli olan açık iletişim ve güven ilkeleri, konsültasyon ilişkilerinde de geçerlidir Eğitim ve Öğretim Sosyal hizmet uluslararası bir meslektir ve benzer şekilde sosyal hizmet eğitimi uluslararası düzeyde her zaman teorik ve pratik bileşenleri benimsemiştir.

Sosyal hizmet eğitimi, sınıfta öğretilen teorik bir bileşeni, akademik yönü ve uygulamanın bütünleşmesini içeren alan temelli eğitiminden oluşmaktadır. Sosyal hizmet öğrencilerinin sınıf ortamında, uygulama prensiplerini, değerlerini ve etik bilgilerini ve uygulama için bilimsel temeli edinmeleri kritik öneme sahiptir. Bir öğrencinin profesyonel bir sosyal hizmet uzmanı olma hazırlığında, aynı derece de önemli olan sınıfta öğrenilmiş olan teorik içeriğin, bir parçası olarak gerçek yaşam durumlarına uygulanması gerektiğidir. Donanımlı bir sosyal hizmet uzmanı olmak için akademik uygunluğun yanı sıra kanıt temelli bilgi, sahada test edilmiş beceriler ve deneyim sahibi olmaktan çok daha fazlasını gerektirir. Sosyal hizmet eğitimcileri, hızla değişen insani hizmet

çevresinin sunduğu zorlukların ve fırsatların farkında olmalıdır. Giderek artan bir şekilde maliyet denetim çabaları ve kar amaçlı işletme talepleri hâkimiyetinin olduğu bir pazarda hayatta kalmak için sosyal hizmet uzmanlarının etiklikleri, liderlik ve mükemmel uygulama becerileri göstermeleri gerekmektedir.

Sosyal hizmette profesyonellik ve eylemcilik üzerine çalışan araştırmacılar, sosyal hizmet öğrencilerinin bir dizi “mikro” ve “makro” becerilere ihtiyaç duyduklarını ileri sürmektedirler. Bu doğrultuda sosyal hizmet öğrencilerinin, müracaatçılar adına nasıl görüşme ve pazarlık yapılacağını, fon ve hizmet yapılandırılmalarını etkilemeyi, düşük maliyetli uygulama yöntemlerini geliştirmeyi, yapısal değişim için çalışmayı, taban örgütlenmesini, insanların politik beceriler kazanmasına yardımcı olmayı ve toplum temelli ekonomik ve sosyal güç kurumları oluşturmayı öğrenmeleri gerekmektedir.

Performans Değerlendirmesi Sosyal hizmet uzmanları, hem özel hem de kamu kurumları aracılığıyla insanlara danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının amaçları, insanların yaşamda karşılaştıkları sorunları yönetmelerine ve bu sorunlarla baş etmelerine yardımcı olmaktır. Sosyal hizmet uzmanları, işlerini ne kadar iyi yaptıklarını değerlendirmek için belirli aralıklarla performans değerlendirmeleri alırlar. Sosyal hizmet eğitiminde, sosyal hizmet uzmanlarının değerlendirme becerilerini öğretme stratejileri yüksek öncelikte ele alınmalıdır. Sosyal hizmet uzmanlarını istihdam eden kurumlar, sürekli eğitim ve öğretimi değerlendirmeye teşvik ederek, değerlendirme uygulamasında engelleri ortadan kaldırarak ve örgütsel uygulamaları ve müdahaleleri geliştirmek için değerlendirme sonuçlarını kullanarak değerlendirme bilgisi ve becerisinin gelişimini destekleyebilir. Organizasyon düzeyinde değerlendirmenin önündeki engellerden bazıları, personel direnci, zaman kısıtlamaları ve sınırlı kaynakları içermektedir. Sosyal hizmet uygulama ortamına ilişkin performans değerlendirme kriterlerinden bazıları aşağıda verilmiştir. Sosyal Hizmet Becerileri Bilgisi Yönetim ve Organizasyon Becerileri Çok Kültürlü Farkındalık Etkili iletişim. Müracaatçıların Kayıtlarının Tutulması Sosyal hizmet uzmanları, kayıtlarının doğru ve sunulan hizmeti yansıttığından emin olmalıdırlar. Önemli olan noktalardan bir diğeri ise sosyal hizmet uzmanlarının kayıtlarının müracaatçıların mahremiyetini mümkün olan en uygun şekilde sağlamasıdır. Bu nedenle müracaatçıların gizlilik hakkına sahip oldukları göz önüne alındığında, tutulan kayıtların sadece sunulan hizmet ile sınırlandırılması önemlilik arz etmektedir. Bununla birlikte müracaatçı belgeleri çocuk koruma davaları, aile hukuku davaları vb. gibi çeşitli konularda mahkemeler tarafından talep edilebilir. Bu gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların mahremiyetini korumak için, müracaatçıların özel kalmasını isteyebileceği bilgilerin kullanılmasını sınırlandırabilir. Sosyal hizmet uzmanı olarak çalışanların güvenli ve etkili hizmetler sağlamak için nelerin kayıt altına alınması ve belgelendirilmesi gerektiği hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Faturalandırma Sundukları hizmetleri faturalandıran sosyal hizmet uzmanları, bu hizmetlerin özelliklerini ve kapsamını faturada doğru bir şekilde yansıttacak uygulamaları belirlemelidirler. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının faturaya ilişkin kayıtları tahrif etmemesi veya hileli faturalar hazırlamaması gerekmektedir.

Müracaatçıların Havale Edilerek Gelmesi Sosyal hizmet uzmanları, başka bir kurumdan ya da meslektaştan hizmet alan bir müracaatçının sosyal hizmet uzmanı ile iletişime geçtiğinde çok dikkatli bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Sosyal çalışma ortamında sosyal hizmet uzmanından, başka bir sosyal hizmet uzmanına veya başka bir kuruma müracaatçının aktarılması bir dizi problemlerin oluşmasına sebep olabilir. Müracaatçının aktarımın ortaya çıkarabileceği sorunun temelinde, müracaatçıyla yapılan görüşme süresinden daha çok, müracaatçının sosyal hizmet uzmanıyla kurmuş olduğu duygusal bağ yer alabilir. Müracaatçının bir sosyal hizmet uzmanından, diğerine veya başka bir kuruma aktarılması, terkedilmişlik duygularını tetikleyebilir. Sosyal hizmet uzmanının müracaatçının havalesi sırasında ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bilgisinin olması, bu sorunlarla başa çıkabilmesini kolaylaştıracaktır. Yönetim Sosyal hizmetin farklı bir yönünü oluşturan makro düzeyde çalışma, hizmet sağlamada kritik bir öneme sahiptir. Bu noktada sosyal hizmet yönetimi öne çıkmaktadır.

Sosyal hizmet yönetimi en genel şekli ile “mevcut olan sosyal politikaların sosyal hizmetlere dönüştürülmesi süreci” olarak tanımlanabilir. Bu tanım, sosyal politikaların sosyal hizmetlere dönüştürülmesinde edinilen kazanımların sosyal politikaların geliştirilmesinde yararlanma sürecini de içermektedir. Sosyal hizmet mesleği geçmişte olduğu gibi sadece bir kişi veya grupla sınırlı değildir, geleneksel bir yapıdan sıyrılmış ve çok daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Var olan toplumsal sorunlar çok daha yapıcı ve yaratıcı bir şekilde profesyonelce ele alınmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet yöneticilerinin, sosyal hizmetin tüm alanlarında farklı bilgi ve becerilerle donanmış olmaları büyük önem taşımaktadır. Bir kurumun amacını başarılı ve etkili bir şekilde gerçekleştirmek isteyen sosyal hizmet yöneticisinin toplumsal refah çalışmalarıyla ilgili bilgi, beceri ve tutum gelişimine sahip olması gerekir. Sosyal hizmet yönetimi çok farklı içeriklere ve görevlere sahiptir.

Sosyal hizmet yönetiminin öncelikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Sosyal problemler

- Sebeplerin tespiti
- Sosyal Hizmetler
- Sosyal Güvenlik
- Sosyal Çalışma
- Sosyal Politika

• Refah yönetimi Sürekli Eğitim ve Personel Yetiştirme Mesleki gelişim ve sürekli yetkinlik, sosyal hizmet yönetimi ve sosyal hizmet uzmanları için önemli bir sorumluluk olmuştur.

Sosyal hizmet uygulamaları, hızla değişen toplum ihtiyaçları ve politikaları ile yeni araştırma bulguları ve teorik gelişmeler bağlamında kendini sürekli olarak yenilemektedir. Bu doğrultuda sürekli eğitim ya da diğer bir ifade ile hayat boyu öğrenme sosyal hizmet uzmanlarının ilgili ve etkili hizmetleri sağlamak için bilgi ve becerilerini sürekli olarak güncellemelerini sağlamalarına yardımcı olacaktır. Sosyal hizmette eğitimin sürekliliği, değişen sosyal, ekonomik ve politik ortamda etkili bir sosyal hizmet uzmanı olmak için gereken sürekli öğrenmeyi ve dönüşümü ele almaktadır [20]. Bir sosyal hizmet uygulayıcısı için üç önemli çalışma alanı vardır.

Bunlar;

• Mesleki bilgi ve bilişsel/kavramsal işleyiş alanı: İnsan davranışları teorileri de dâhil olmak üzere, semptomlar, psikopatoloji, sosyal sistemler, uygulama teorileri, vb. içermektedir.

• Beceri ve bilgiyi uygulamaya geçirme: Görüşme becerileri, profesyonel bir ilişki yürütme, değerlendirme, arabuluculuk, müracaatçı savunmasını kapsamaktadır.

• Profesyonel tutum alanı: Profesyonel değer ve etiklerden profesyonel bir meslek uygulamasına kadar olan her şeyi içermektedir.

Mesleki gelişim, bir sosyal hizmet uzmanının kendi kariyeri boyunca kendi kavramsal ve bilgisel bilgisini, müdahaleci becerilerini, benlik kullanımını ve mesleki tutumlarını artırdığı bir süreçtir.

İşverenlere Karşı Taahhütler Sosyal hizmetler kamusal hizmetler, sağlık hizmetleri, uzmanlık örgütleri, gönüllü ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar, özel sektör işletmeleri ve kooperatifler gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarda uygulanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bu kurum ve kuruluşlarda ulusal düzeyde oluşturulmuş olan sosyal politikaların uygulanmasına yardımcı olmaktadır.

Etkili ve etik bir şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri için sosyal hizmet uzmanları, etik uygulamaları destekleyen, standartlara ve kaliteli hizmetlere bağlı bir çalışma ortamına ihtiyaç duyarlar. Tüm işverenler, sosyal hizmet uzmanları ve hizmet kullanıcıları, mesleki standartları ve etik uygulamaları korumak için yasal olarak tanınan sorumlulukları olan bir kuruluşa başvurma olanağına sahip olmalıdır. Yöneticilerin ve sosyal hizmet uzmanlarının değer ve ilkelerinin birbiriyle tutarlı ve karşılıklı olarak güçlendirildiği olumlu bir çalışma ortamının oluşturulması önemlidir.

En etkili sosyal hizmet sunumlarının, işverenlerin sosyal çalışma görevini anladıkları, çalışanlarına saygı duydukları ve mesleki değerleri uygulayan kurum ve kuruluşlarda sağlanabileceği bir gerçektir.

Yönetim-Çalışan Uyuşmazlıkları ABD Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından güncellenmiş olan etik kurallara eklenen yeni bir özellik ise yönetim-çalışan uyuşmazlıkları ile ilgilidir. Oluşturulan bu kurallar sosyal hizmet uzmanlarının ortaya çıkan ikilemleri nasıl

çözebilecekleri öngörmese de çalışan yönetimiyle ilgili uyuşmazlıkların karmaşık bir yapıya sahip olduğunu kabul etmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının hem müracaatçılara sunulan hizmetlerin

kalitesinin geliştirilmesi hem de çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla sendika kurulmasını ya da üye olunmasını olanaklı kılmaktadır.

Etik, tarihsel olarak hayırseverlik motivasyonu ile gelişen sosyal hizmetin profesyonelleşme yolunda ilerlerken başvurduğu en temel kavramlardan biri olmuştur. Çeşitli meslek elemanlarının uygulamada çalıştıkları kişi ve kurumlara yönelik tutum ve davranışları hakkında bir tür yol haritası sunan meslek etiği kavramı sosyal hizmet disiplini içinde sosyal hizmet etiği olarak tanımlanmakta ve müracaatçılara sunulacak hizmetlerde, müracaatçılarla olan ilişkilerde ve mesleki kararlarında sosyal hizmet uzmanlarına rehberlik etmektedir.

MÜRACAATÇILARA BAĞLILIK

Sosyal hizmet uzmanlarının birincil sorumluluğu müracaatçıların iyilik hâlini arttırmaktır. Genel olarak, müracaatçıların çıkarları birincil önemdedir. Bununla birlikte bazı durumlarda, sosyal hizmet uzmanlarının topluma karşı daha geniş düzeydeki sorumlulukları veya sahip oldukları belirli yasal yükümlülükler müracaatçıya bağlılıklarının önüne geçebilir. Bu tür durumlar hakkında müracaatçıları bilgilendirilmelidir.

KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların kendi kaderini tayin etme haklarına saygı duymalı, bunu desteklemeli ve müracaatçıların amaçlarını belirleme ve netleştirme çabalarında yardımcı olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların eylemleri veya potansiyel eylemleri, kendileri veya başkaları için öngörülebilir ve ciddi bir risk oluşturduğunda, kendi kaderini tayin hakkını sınırlandırabilir.

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM

Sosyal hizmet uzmanları, yalnızca uygun bilgilendirilmiş onam doğrultusunda müracaatçılara hizmet sağlamalıdır. Bu amaç doğrultusunda sosyal hizmet uzmanları; sunulacak hizmetlerin amacı, süresi, sınırlılıkları, hizmetlerle ilgili muhtemel riskler ve öngörülen maliyetler, makul alternatifler ve müracaatçının istediği takdirde hizmetlerin sonlandırılması gibi konularda müracaatçıları bilgilendirmek için açık ve anlaşılır bir dil kullanmalıdır. Bilgilendirilmiş onama başvururken sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılara soru sorma fırsatı vermeli ve anlatılan konuları müracaatçıların tamamen anlamaları için olanak sağlamalıdır.

YETKİNLİK

Sosyal hizmet uzmanları, yalnızca aldıkları lisans ya da yüksek lisans eğitimi, sertifikalı kurslar, süpervizyon ve mesleki deneyimlerinin sınırları dâhilinde ve kendilerini yetkin olarak gördükleri alanlarda hizmet sunmalıdırlar.

KÜLTÜREL FARKINDALIK VE SOSYAL ÇEŞİTLİLİK

Sosyal hizmet uzmanları, tüm kültürlerde var olan güçlü yanları tanıyarak kültürün insan davranışları üzerindeki etkisi hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların kültürlerine ilişkin bir bilgi tabanına sahip olmalı ve müracaatçıların kültürlerine duyarlı hizmetlerin sunulmasında ve insanlar ve kültürel gruplar arasındaki farklılıkların bilgisine vakıf olmalıdır.

ÇIKAR ÇATIŞMALARI

Sosyal hizmet uzmanları, mesleki takdir yetkisine etkide bulunan çıkar çatışmaları konusunda dikkatli olmalı ve bunları önlemelidir. Sosyal hizmet uzmanları, mevcut veya olası bir çıkar çatışması ortaya çıktığında müracaatçıları bilgilendirmeli ve konunun müracaatçının çıkarlarını öncelikli kılan ve müracaatçının çıkarlarını mümkün olan en büyük ölçüde koruyacak şekilde çözmek için makul adımları atmalıdır. Bazı durumlarda, müracaatçının çıkarlarını korumak mesleki ilişkinin sona erdirilmesini gerektirebilir. **MAHREMİYET VE GİZLİLİK**

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların mahremiyet haklarına saygı göstermeli ve zorunlu mesleki nedenler dışında müracaatçılardan özel bilgi istememelidir. Özel bilgiler müracaatçı tarafından paylaşıldıktan sonra gizlilik standartları uygulanır. Sosyal hizmet uzmanları ancak bir müracaatçı veya müracaatçı adına rıza göstermeye yasal olarak yetkili bir kişi tarafından verilen geçerli bir izinle uygun olduğunda gizli bilgileri ifşa edebilir.

KAYITLARA ERİŞİM

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılara kendilerine ilişkin kayıtlara makul bir erişim hakkı sağlamalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, kayıtlara erişimin müracaatçı için ciddi zararlar doğuracağını düşünüyorsa, müracaatçının kendi kayıtlarına veya kayıtlarının bir kısmına erişimini sınırlandırmalıdır. Böyle bir durumda, sınırlandırmanın gerekçesi raporlaştırılarak müracaatçının

dosyasına eklenmelidir. Müracaatçılar kayıtlarına erişim sağladıklarında, sosyal hizmet uzmanları bu kayıtlarda belirtilen veya tartışılan diğer kişilerin gizliliğini korumak için gerekli adımları atmalıdır.

CİNSEL İLİŞKİLER

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçının rızası olsun ya da olmasın hiçbir koşulda müracaatçılarıyla teknoloji aracılığıyla ya da fiziksel olarak cinsel iletişim içerisine girmemelidir.

FİZİKSEL TEMAS

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçının temas sonucunda (müracaatçıya sarılmak ya da başını okşamak gibi) psikolojik bir zarar görme olasılığının bulunması durumunda, müracaatçıyla fiziksel temas hâlinde bulunmamalıdır. Müracaatçılarla uygun fiziksel temas içinde olan sosyal hizmet uzmanları, bu tür fiziksel temasları düzenleyen açık, uygun ve kültürel olarak hassas sınırların belirlenmesinden sorumludur.

CİNSEL TACİZ

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılarla yazılı, sözlü ya da fiziksel yöntemlerle cinsel yönden yakınlaşmaya çalışmamalı, onlara cinselliği teşvik eden taleplerde bulunmamalı ve müracaatçıları hiçbir biçimde cinsel olarak taciz etmemelidir.

KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DİL KULLANMA

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıları ile olan yazılı, sözlü ya da elektronik iletişimlerinde aşağılayıcı bir dil kullanmamalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılar ile olan tüm iletişimlerinde doğru ve saygılı bir dili tercih etmelidir.

HİZMETLER İÇİN ÖDEMELER

Kamu kurumları dışında çalışan sosyal hizmet uzmanları sundukları hizmetlerin ücretlerini belirlerken, ücretlerin adil, makul ve yapılan hizmetlerle orantılı olmasını sağlamalıdır.

Müracaatçıların ödeme kapasitesine önem verilmelidir.

KARAR VERME KAPASİTESİNDEN YOKSUN MÜRACAATÇILAR

Sosyal hizmet uzmanları, bilinçli kararlar alma kapasitesine sahip olmayan müracaatçılar adına hareket ettiğinde, söz konusu müracaatçıların çıkarlarını ve haklarını korumak için makul adımları atmalıdır.

HİZMETLERİN KESİNTİYE UĞRAMASI

Sunulan hizmetlerin; elektronik iletişimde aksama, yer değiştirme, hastalık, zihinsel veya fiziksel nedenler veya ölüm gibi nedenlerle kesintiye uğraması durumunda sosyal hizmet uzmanlarının hizmetlerin sürekliliğini sağlamak için makul çabalar göstermeleri gerekmektedir.

HAVALE

Sosyal hizmet uzmanları, sundukları hizmetin kalitesini artırmak için diğer profesyonellerin uzmanlık bilgisine veya uzmanlığına ihtiyaç duyduklarında ya da etkili olmadıklarına veya müracaatçılarla makul bir ilerleme kaydetmediklerine ve diğer hizmetlerin gerekli olduğuna inanmaları durumunda müracaatçıyı diğer profesyonellere havale etmelidir.

HİZMETLERİN SONLANDIRILMASI

Sosyal hizmet uzmanları, sunduğu hizmetlerin artık gerekli olmaması durumunda veya artık müracaatçının ihtiyaçlarına veya çıkarlarına hizmet etmediklerini düşündüklerinde, müracaatçılara yönelik hizmetlerini ve onlarla kurduğu mesleki ilişkileri sona erdirmelidir. Sosyal hizmet uzmanları, hâlen sundukları hizmete ihtiyaç duyan müracaatçıları terk etmemek için gerekli adımları atmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, yalnızca olağandışı durumlarda, sundukları hizmeti yarıda kesebilirler. Bu durumda tüm faktörleri dikkatlice değerlendirmeli ve söz konusu faktörlerin olası olumsuz etkilerini en aza indirmeye özen göstermelidir. Sosyal hizmet uzmanları, gerektiğinde hizmetlerin devamı için uygun düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olmalıdır.

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ MESLEK ELEMANI OLARAK ETİK SORUMLULUKLARI

Sosyal hizmet mesleğinin etik sorumlulukları, Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (The National Association of Social Workers/NASW) tarafından Etik Standartlar başlığı altında düzenlenmiş ve 2017 yılında güncellenmiştir. Güncel etik standartlarda, sosyal hizmet uzmanının meslek elemanı olarak etik sorumlulukları, sekiz başlık altında toplanmıştır.

Bunlar:

- Yetkinlik
- Ayrımcılık
- Kişisel Tutum
- Sahtekârlık, Dolandırıcılık, Aldatma
- Zayıf Yönler/Rahatsızlıklar
- Kötü Temsil Etme
- Israrlı talepler
- Telif Hakkı ve İtibarın Kabulü şeklindedir.

Yetkinlik Sosyal hizmet uzmanları, yetkin ve yeterli oldukları alanlarda uygulama yapmalıdır. Uzmanlar, yetkin oldukları alanlarda görev almalı ve bu yönde kendilerini geliştirmelidir. Yetkinlik veya yeterlik aynı zamanda temel sosyal hizmet değerlerinden biridir. Bu nedenle, meslek etiği gereği uzman, yetkinliğini sürekli olarak güçlendirmek ve geliştirmek zorundadır. Sosyal hizmet uzmanları, ileri düzeyde bilgi ve beceriye sahip olarak uygulamalarını yürütür. Aynı zamanda, sosyal hizmet uzmanlarının bilgi, beceri ve değerlerini koruma ve geliştirme sorumluluğu da bulunmaktadır.

Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları:

- Konferans, çalıştay ve sempozyumlara katılmak,
- Bilimsel araştırma ve yayın yapmak,
- Hizmet veya örgüt içi mesleki eğitim almak,
- Sertifika ve hayat boyu öğrenme programlarına katılmak gibi etkinliklerde bulunarak yetkinliğini artırmaya çalışır. Ayrımcılık Sosyal hizmet uzmanı, ırk, etnik köken, millî köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, medeni durum, engel ve göçmenlik durumu, siyasi veya ideolojik görüş, din veya inanç temelli ayrımcılık türlerine izin vermemeli, göz yummamalı, buna ilişkin uygulamaları kolaylaştırmamalı ve ayrımcılık uygulayanlarla iş birliği içinde olmamalıdır.

Ayrımcılıkla mücadele noktasında baskı karşı uygulama şunları gerektirir:

- Kişisel benlik bilinci oluşturma,
- Çoğunluğun sosyal sistemlerine yönelik bilgi ve anlayışa sahip olma,
- Farklı gruplar ve kültürlere yönelik bilgi ve anlayışa sahip olma,
- Kişisel ve yapısal düzeydeki sorunlarla, nasıl mücadele edileceği ve başa çıkılacağı bilgisine sahip olma,
- Sosyal araştırma ihtiyacının farkında olma ve
- Eylem ve değişim sözü/taahhüdü verme.

Kişisel Tutum Sosyal hizmet uzmanları, mesleki sorumluluklarını yerine getirirken kişisel tutum, davranış veya hareketlerinin mesleki müdahalelerine karışmasına izin vermez. Bu nedenle, sosyal hizmet uzmanlarının kişisel hayatları ile mesleki hayatları veya çalışmaları arasındaki sınırları iyi bilmesi gerekir. Sahtekârlık, Dolandırıcılık ve Aldatma Sosyal hizmet uzmanları, sahtekârlık, dolandırıcılık ve aldatma ile ilişkili davranışlara göz yummamalı, bizzat bu davranışları sergilememeli, sergilenmesine izin vermemeli ve bu tür davranışlarla mücadele etmelidir. Ayrıca uzman, mesleki anlamda ilişki kurduğu birey veya örgütlere yalan söylememelidir.

Zayıf Yönler/Rahatsızlıklar Kişisel sorunlar, psikososyal sıkıntılar, adli problemler yaşayan, alkol veya madde kullanımı sorunu ve zihinsel anlamda sağlık sorunları olan sosyal hizmet uzmanları, içinde buldukları bu gibi durumların, mesleki kararlarını ve performanslarını etkilemesine, mesleki anlamda sorumlu oldukları insanların çıkarlarını tehlikeye atmasına izin vermez. İçinde buldukları bu tür durumların mesleki performanslarını ve kararlarını etkilediğini düşünen sosyal hizmet uzmanları, çözüm için harekete geçmeli, danışmanlık almalı, tedavi olmalı, iş yükünün düzenlenmesini sağlamalı, uygulamaları, askıya almalı, sonlandırmalı veya müracaatçıları koruyan gerekli adımları atmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları yaşadığı sorunların çözümü noktasında mesleki

yardım alabileceğini de unutmamalıdır. Kötü Temsil Etme Sosyal hizmet uzmanları, yaptıkları açıklama, konuşma veya eylemlerde açık bir şekilde kimi veya hangi kurumu temsil ettiklerini belirtmelidirler. Yani sosyal hizmet uzmanları, ifadelerinin veya eylemlerinin kendilerine mi yoksa temsil ettikleri veya çalıştıkları kurum, kuruluş veya örgütlere mi ait olduklarını, açık bir şekilde ortaya koymalıdır. İsrarlı Talepler Sosyal hizmet uzmanları, içinde bulunduğu koşullardan dolayı aşırı etki altında olan; baskı; zorlama veya manipülasyon karşısında savunmasız olan müracaatçılardan ısrarlı bir şekilde talep veya istekte bulunmamalıdır. Telif Hakkı ve İtibarın Kabulü Sosyal hizmet uzmanları yazarlık dâhil olmak üzere, yaptıkları ve katkı sundukları çalışmalar konusunda, sorumluluk üstlenmeli, kazanç ve itibar elde etmelidir.

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ SOSYAL HİZMET MESLEĞİNE YÖNELİK ETİK SORUMLULUKLARI

Sosyal hizmet uzmanı yaptığı uygulamalarla, mesleğin büyümesine ve gelişmesine katkı sunmalı, mesleki standartlar çerçevesinde mesleğin itibarını ve görünürlüğünü artırmalı, sosyal hizmet uygulamalarının kalitesini ve yeterliğini denetlemeli, kendi uygulamaları konusunda kontrol ve denetim araçları geliştirmelidir. Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet mesleğine yönelik etik sorumlulukları, mesleğin bütünlüğü ve değerlendirme ve araştırma olmak iki başlık altında toplanmıştır. Mesleğin bütünlüğü, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma; araştırma; geliştirme; öğretim; yayın; profesyonel sempozyum ve konferanslarda sunular; danışmanlık; topluluğa ve meslek örgütlerine sunulan katkılar ile ilgiliyken, değerlendirme ve araştırma, politika ve program değerlendirmeleri; ihtiyaç değerlendirmeleri; müdahale değerlendirmeleri; klinik araştırmalar; deneysel uygulama temelli literatür kullanımı ile ilgili etik sorumlulukları kapsamaktadır.

Mesleğin Bütünlüğü Mesleğe yönelik etik sorumluluklar çerçevesinde, mesleğin bütünlüğü için:

- Sosyal hizmet uzmanları, uygulama yaparken yüksek standartları amaçlamalı ve sağlamalıdır. Ayrıca meslektaşlarını, yüksek standartlarda uygulama yapma konusunda teşvik etmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin değerlerini, etik anlayış ve uygulamalarını, amaçlarını ve bilgisini geliştirmeli ve ilerletmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, uygun araştırma ve inceleme, etkin tartışma ve eleştirel bir bakış açısı ile mesleğin bütünlüğünü geliştirmeli, artırmalı ve gözetmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin bütünlüğüne, değerine ve yetkinliğine yönelik saygınlığın artması için zaman ayırmalı ve mesleki uzmanlığını kullanarak buna katkıda bulunmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin gelişimi için eğitim; araştırma; danışmanlık; yasal tanıklık; grup, örgüt veya toplulukların mesleğe dair farkındalığını artıran mesleki çalışma; mesleki organizasyonlara katılım gibi faaliyetlerde bulunmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet temelli bilgi üretmeli ve sosyal hizmet etiğine, araştırmasına ve uygulamasına ilişkin bilgileri meslektaşlarıyla paylaşmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, uygulayıcılar, araştırmacılar ve akademisyenler olarak bilimsel ve akademik çalışmalar yaparak; konferans, çalıştay, sempozyum ve toplantılarda bu çalışmalarını paylaşarak mesleğin literatürüne katkı sağlamalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, yetersiz, nitelsiz ve yetkinliği olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarını önlemek için çaba harcamalıdır.

Değerlendirme ve Araştırma Mesleğe yönelik etik sorumluluklar çerçevesinde, değerlendirme ve araştırma kapsamında:

- Sosyal hizmet uzmanları, mesleki uygulama programlarını, politikaları ve uygulamaya ilişkin müdahaleleri izlemeli ve değerlendirmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, mesleki bilginin gelişimine katkı sunmak için araştırma ve değerlendirmeyi teşvik etmeli ve kolaylaştırmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetle ilgili ortaya çıkan bilgileri eleştirel olarak incelemeli ve bu bilgilerin güncelliğini sorgulamalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, araştırma ve değerlendirmeye dayalı kanıt, bulgu veya sonuçları mesleki uygulamada kullanmalıdır.
- Araştırma ve değerlendirme yapan sosyal hizmet uzmanları, yürüttüğü çalışmaların etik çerçevede gerçekleşmesini sağlamalıdır.

Özellikle araştırma ve değerlendirmenin sonuçları ve katılımcılar üzerindeki etkilerini iyice düşünmeli, buna yönelik oluşturulan yönergeleri takip etmeli ve uygun, yetkin kurumsal inceleme ve denetleme kurullarına başvurmalı veya danışmalıdır.

- Sosyal hizmet uzmanları, yaptıkları araştırmalarda bilgilendirilmiş onam formu kullanmalıdır.

Bilgilendirilmiş onam formu, yapılan araştırmanın amacı, kapsamı, araştırmacının katılımcılardan beklentileri konusunda katılımcılara bilgi sağlar.

- Sosyal hizmet uzmanları, araştırma ve değerlendirmelerde, katılımcıların yazılı iznini bilgilendirilmiş onam formu kullanarak almalı ve katılım konusunda gönüllülüğü esas almalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, katılımcıları elde edilen bilgilerin gizliliği konusunda bilgilendirdikten sonra, izin konusunda ısrarcı olmamalıdır.

• Sosyal hizmet uzmanları, değerlendirme ve araştırmayı kolaylaştıran elektronik ortamları kullandığında, bu tür ortamların, teknolojilerin kullanımını konusunda gerekli bilgilendirmeyi sağlamalıdır.

Uzman, katılımcıların, elektronik teknolojileri kullanıp kullanamayacağını değerlendirmeli ve gerekliyse araştırma ve değerlendirmeye katılmak için uygun alternatifleri, katılımcılara sunmalıdır.

• Sosyal hizmet uzmanları, araştırma ve değerlendirme için izin vermeye yetkisi olmayan katılımcıları (örneğin çocuklar) aydınlatmalı, çocukla beraber velisinden/vasisinden izin veya yazılı onay almalıdır.

• Sosyal hizmet uzmanları, ciddi ve derin bir inceleme sonucunda, araştırma ve değerlendirmenin bilimsel, eğitsel ve pratik değeri açısından önemli bir gerekçe olmadıkça ve etkili alternatif yöntemler bulunmadıkça, izin veya onay gerektirmeyen bazı doğal gözlem ve arşiv araştırmalarını tasarlamamalı, kurgulamamalı ve yürütmemelidir.

• Sosyal hizmet uzmanları, katılımcılara zarar görmeyeceklerini ve cezalandırılmayacaklarını belirterek değerlendirme ve araştırma sürecinin herhangi bir aşamasında/zamanında vazgeçme/çekilme hakları olduğunu belirtmeli ve bu konuda, onları bilgilendirmelidir.

• Sosyal hizmet uzmanları, değerlendirme ve araştırma sürecine dâhil olan katılımcıların, uygun ve gerekli olan destekleyici hizmetlere erişimlerini sağlamak için çaba göstermelidir.

• Değerlendirme veya araştırma yapan sosyal hizmet uzmanları, katılımcıları, fiziksel veya zihinsel zararlardan, sıkıntılardan, stresten ve tehlikelerden korumalıdır.

• Verilen hizmetleri değerlendiren sosyal hizmet uzmanları, toplanan bilgileri sadece mesleki amaçlar için, mesleki açıdan ilgili kişilerle tartışmalıdır.

• Değerlendirme veya araştırma yapan sosyal hizmet uzmanları, katılımcıların ve onlardan elde edilen bilgilerin anonimliğini ve gizliliğini sağlamalıdır.

• Sosyal hizmet uzmanları, katılımcılara, gizliliğin sağlanması noktasında alınan önlemler, yasal sorumluluk ve sınırlılıklar, elde edilen verilen hangi koşullarda ve ne zaman yok edileceği hususlarında bilgi vermelidir.

• Araştırma sonuçlarını ve değerlendirmeyi raporlaştıran sosyal hizmet uzmanları, tam bir yetki, izin veya onay olmadığı sürece katılımcıların kimlik bilgilerinin gizliliğini sağlamalı ve bu bilgileri raporlaştırmamalıdır.

• Sosyal hizmet uzmanları, değerlendirme ve araştırma bulgularını veya sonuçlarını tahrif etmeden, değiştirmeden doğru bir şekilde raporlaştırmalı ve standart yayın yöntemleri kullanılarak yayınlanan verilerde, daha sonra hata çıkması durumunda düzeltmek için çaba göstermelidir.

• Araştırma veya değerlendirme yapan sosyal hizmet uzmanları, katılımcılarla ikili ilişki kurmaktan, çıkar çatışmalarından kaçınmalı ve bu konuda duyarlı olmalıdır, mevcut veya potansiyel çıkar çatışmalarının olması durumunda, katılımcıları bilgilendirmeli ve çatışmaları çözmek için, katılımcıların ortak çıkarlarını göz önünde bulundurarak hareket etmelidir.

• Sosyal hizmet uzmanları, kendilerini, öğrencilerini ve meslektaşlarını, bilimsel araştırma yöntemleri, teknikleri, aşamaları, uygulamaları hususlarında eğitmeli, sosyal hizmet araştırmasına katkı sunmalıdır.

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ MESLAKTAŞLARINA VE DİĞER MESLEK ELEMANLARINA YÖNELİK ETİK SORUMLULUKLARI

Sosyal hizmet mesleği, hem bilgi birikimi hem de mesleki uygulama açısından multidisipliner bir yapıya ve anlayışa sahiptir. Sosyal hizmet uzmanı zaman zaman, ekip/takım çalışmasını gerektiren uygulamalar yürütebilmektedir. Bu tür çalışmalar yürüten sosyal hizmet uzmanları, farklı disiplinlerden meslek elemanlarıyla iletişim ve etkileşim kurarak mesleki yetkinliğini ortaya koyar. Bu açıdan, multidisipliner veya interdisipliner bir çalışma ortamı olan sosyal hizmet uzmanı, kullandığı yöntem ve teknikler; sahip olduğu değer anlayışı ve sergilediği tutum ve davranışlarla mesleğin temsilcisi konumundadır. Bu nedenle, profesyonel sosyal hizmet uzmanı, diğer meslek elemanlarıyla ilişkilerini, sahip olduğu mesleki ilkelere, sorumluluklara ve değerlere göre düzenler ve yürütür. Sosyal hizmet uzmanları, sağlık, adalet, sosyal refah, eğitim ve sivil toplum hizmetleri sunan örgütlerde multidisipliner bir anlayışla takım çalışmasında yer almaktadır. Takım çalışmasında bir araya gelen insanlar, ortak amaçlar doğrultusunda ortak değer ve ilkelere sahip olurlar.

Özellikle toplum ruh sağlığı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, diğer çalışanlarla beraber aşağıdaki ilkeleri paylaşarak takım/ekip çalışmasına katkı sunarlar:

- Ortak amaç ve değerlerin belirlenmesi (iyi tanımlanmış değerler, standartlar, işlevler, sorumluluklar ve stratejik yönelik),
- Yüksek performans (liderlik becerisine sahip olma, yönetme yetkinliği, etkili ve içsel performans değerlendirmesi ve buna yönelik geri bildirim yapabilme),
- Tutarlık (bakım sağlama noktasında sistematik bir yaklaşım, tutarlık ve titizlik),
- Etkililik/verimlilik (sağlanan hizmet ve ortaya çıkan sonuçların takımca değerlendirilebilmesi),
- Sorumluluk zinciri (açık ve iyi tanımlanmış sorumlulukları yerine getirebilme, gösterebilme),
- Açıklık (takım çalışmasını diğer insanların; görebileceği şekilde tasarlama, görebilmelerine yönelik istekli olma ve anlayabileceği şekilde performans sergileyebilme),
- Genel kabul (takım tarafından elde edilen başarılarla ve yüksek performanslarla hizmet alanlara, işverenlere, meslektaşlara, diğer meslek elemanlarına güven verebilme ve müracaatçıların ihtiyaçlarına odaklanma arzusuyla takımı motive edebilme). Sosyal hizmet uzmanları proje, program ve politika çalışmalarını, çoğunlukla meslektaşlarıyla veya diğer meslek mensuplarıyla yürütmektedir. Bununla beraber, uzmanlar, sunulan hizmetlerin niteliğinden veya örgütlerden kaynaklanan ortaklıkların içinde de yer alabilir. Böyle bir durumda, daha iyi hizmet sunmak için sosyal hizmet uzmanları;
- Ortaklık ettikleri kişi veya kişilerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurmalı,
- Ortaklarına saygı duymalı,
- Vakaların incelenmesi, değerlendirilmesi, analiz edilmesi ve sonuçlandırılması noktasında ortak hareket edebilmeli,
- Takım çalışması konusunda istekli olabilmeli,
- Tüm ortaklık sürecine entegre olabilmelidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının meslektaşlarına ve diğer elemanlarına yönelik etik sorumlulukları: Saygı; gizlilik; disiplinlerarası iş birliği; çatışma ve anlaşmazlıklara yaklaşım; konsültasyon; cinsel ilişkiler; cinsel taciz; meslektaşların rahatsızlıkları; meslektaşların yetersizlikleri; meslektaşların etik dışı davranışları şeklindedir. Saygı Sosyal hizmet uzmanları, meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına saygı göstermeli ve onların sahip olduğu bilgi, görüş, düşünce, yetkinlik ve yükümlülükler konusunda gerçeği yansıtmalı ve gerçekleri yansıtırken, dile getirirken adil olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, meslektaşları ve diğer meslek elemanları hakkında dedikodu yapmamalı; onlara karşı haksız yere olumsuz eleştirilerde bulunmamalı; ırk, etnik köken, milli köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, medeni durum, engel ve göçmenlik durumu, siyasi veya ideolojik görüş, din veya inanç temelli ayrımcılık içeren değerlendirme ve yorumlardan uzak durmalıdır.

Müracaatçılarla, meslektaşlarıyla veya diğer meslek elemanlarıyla, herhangi bir meslektaşı veya beraber çalıştığı kişiler hakkında mesnetsiz ithamlarda bulunmamalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların yararı için meslektaşları, diğer meslek elemanları ve gönüllülerle iş birliği yapmalıdır. Gizlilik Sosyal hizmet uzmanları, mesleki ilişkinin gerekli kıldığı durumlarda, iş arkadaşları tarafından paylaşılan bilgi, belge veya kayıtların gizliliğini sağlamak zorundadır. Sosyal hizmet uzmanları, hem bilgi aldığı hem de bilgi verdiği iş arkadaşlarına, gizlilik konusunda mesleki sorumlulukları olduğunu anlatmalıdır.

Uzmanlar, özellikle beraber çalıştığı diğer meslek mensuplarına, istisnai durumlar hariç olmak üzere gizli tutulması gereken bilgi, belge veya kayıtlara özen gösterilmesi gerektiğini ifade etmelidir. Disiplinlerarası İşbirliği Sosyal hizmet uzmanı, yer aldığı ekibin kararı konusunda etik kaygılara sahipse bunu dile getirmeli ve uygun kanalları kullanarak söz konusu karara yönelik anlaşmazlıkları, uyuşmazlıkları çözmeye çalışmalıdır. Eğer uyuşmazlıklar konusunda çözüm üretilmezse veya bu çözümler yine müracaatçının yararına olmayan sonuçlar doğuracaksa uzman, iş birliği yapmamalı ve müracaatçının yararı gözetilene kadar söz konusu kaygılara yönelik ısrarını sürdürmelidir. Sosyal hizmet uzmanları, beraber çalıştığı kişilerle fikir ayrılığına düşebilir, farklı fikirlere sahip olabilir. Uzman; uygun, yargılayıcı olmayan ve olumsuz eleştiri içermeyen bir iletişim tarzıyla, bu ayrılıklar konusundaki düşüncelerini dile getirmeli ve bu konuda uzlaşmacı bir tutum sergileyebilmelidir. Ayrıca sahip olduğu mesleki ve entelektüel bilgi, birikim, deneyim, beceri, fikir veya görüşleri çalıştığı kişilerle paylaşabilmeli, karşılıklı gelişim için destekleyici olabilmelidir. Çatışma ve Anlaşmazlıklara Yaklaşım Sosyal hizmet uzmanları, meslektaşları ile işverenler arasında çıkan anlaşmazlıkları, pozisyon elde etmek için kendi lehine veya çıkarına göre kullanmamalı; meslektaşlarıyla yaşadıkları anlaşmazlıklarda müracaatçıyı istismar etmemeli; çatışma ve tartışmalara müracaatçıları dâhil etmemelidir.

Konsültasyon Konsültasyon, bir müracaatçı veya vaka için meslektaşlardan bilgi alışverişinde bulunma, danışma veya ortak değerlendirme olarak tanımlanabilir. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların yararı için meslektaşlarından tavsiye ve danışmanlık talebinde bulunabilir. Uzmanlar, meslektaşlarının uzmanlık ve yetkinlik alanlarını iyi bilmelidir; sadece konsültasyon isteyeceği konuda bilgisi, becerisi, uzmanlığı ve yetkinliği olan uzmanlara danışmalı, onlardan bilgi alışverişinde bulunmalıdır. Uzman, meslektaşlarına danışırken, konsültasyonun amaçlarını gerçekleştirmek ve başarıya ulaştırmak için müracaatçı hakkında sadece gerekli olan bilgileri (uzmanın, müracaatçının gizliliğine ve mahremiyetine ilişkin etik sorumlulukları çerçevesinde) ortaya koymalıdır.

Cinsel İlişkiler Süpervizör veya eğitimci olan sosyal hizmet uzmanı, hizmet verdiği astlarına veya mesleki otoritesinin olduğu meslektaşlarına cinsel temas veya faaliyette bulunmamalıdır. Bu anlamda, kurumsal, örgütsel, mesleki, eğitsel veya uzmanlığa dayanan otoritesi olan yetkin sosyal hizmet uzmanı; süpervizyon ve eğitim alanlarla, öğrencilerle, stajyerlerle, meslektaş veya diğer meslek elemanlarıyla; sözlü, yazılı, elektronik veya fiziksel anlamda cinsel bağlantı, temas veya faaliyetlerde bulunmamalı; cinsel yönelimi farklı olan çalışma arkadaşlarını aşağılamamalı, yanlış anlaşılmalara karşı espri yapmamalı; çalışma ortamındaki cinsiyet farklılıklarını avantaj olarak görmemeli ve bundan istifade etmemelidir; mesleki konumunu cinsel ilişki kurma açısından suistimal etmemelidir. Çıkar çatışmasının söz konusu olabileceği durumlarda, sosyal hizmet uzmanları, meslektaşlarıyla cinsel ilişki kurmaktan kaçınmalıdır. Meslektaşıyla cinsel ilişki yaşayan sosyal hizmet uzmanı, çıkar çatışmasının gerçekleştiği veya böyle bir ihtimalin olduğu durumlarda gerekliyse, mesleki sorumluluklarını başka bir uzmana devretmelidir. Cinsel Taciz Sosyal hizmet uzmanlarının uygulama ortamlarında meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına karşı etik sorumluluklarından biri de cinsel tacizde bulunmamak ve bu tür tutum ve davranışlara izin vermemektir. Sosyal hizmet uzmanları beraber çalıştığı, stajyerlere, öğrencilere, süpervizyon alanlara, meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına cinsel tacizde bulunmamalıdır. Aşağıdaki durumlar cinsel tacizin içeriğini oluşturmaktadır:

Çalışma arkadaşına veya arkadaşlarına:

- Asılmaya çalışmak
- Cinsel kur yapmak
- Cinsel taleplerde bulunmak, bu konuda ısrarcı olmak
- Cinsel içerikli laf atmak
- Sözlü veya yazılı bir şekilde elektronik ortamda veya fiziksel anlamda temasta bulunarak cinsel isteklerini iletmek Meslektaşların Rahatsızlıkları Sosyal hizmet uzmanları, uygulamayı etkileyen fiziksel, psikolojik, zihinsel, sosyal, ekonomik sorunları olan meslektaşlarına gerekli tedavi ve desteği sağlar, yönlendirme ve danışmanlık için çaba gösterir.

Uzman, meslektaşlarının yaşadıkları sorunların farkında olmalı ve uygulamayı etkileyen bu sorunların çözümü için harekete geçmeyi bir sorumluluk olarak görmelidir. Uzman, öncelikli olarak, sorun yaşayan bireyle görüşmeli, sonra gerekli yardım kanallarına başvurmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı, sorunları olan meslektaşlarıyla görüşerek sorunlara bir çözüm bulamıyorsa veya sorunu yaşayan bireylerin, çözüm noktasında çaba göstermediklerine inanıyorsa işverenler, kurum veya kuruluşlar ve mesleki örgütler gibi uygun kanalları kullanarak harekete geçmeli ve bu kanalların, sorunu çözme noktasında paydaş olmalarını sağlamalıdır. Sosyal hizmet uzmanları işyerinde ve kişisel yaşamlarında çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedir.

Uzmanın yaşadığı sorunlar:

- Mesleki tükenmişlik
- Üstlenilmiş travma,
- Şefkat yorgunluğu,

- Alkol ve madde bağımlılığı,
- Taciz ve şiddet (özellikle kadın çalışanlar)
- Depresyon,
- Kaygı bozuklukları, stres,
- Cinsel yönelim veya cinsel kimlik ile ilgili sorunlar,
- Yabancılaşma,
- İş yükü ile ilgili sorunlar,
- Kurumsal veya yönetsel düzenlemelerle ilişkili sorunlar,
- Ailevi sorunlar,
- Adli sorunlar şeklinde olabilmektedir.

Meslektaşların Yetersizlikleri Meslektaşlarının, mesleki yetersizliklerini tespit eden sosyal hizmet uzmanları, meslektaşlarıyla görüşerek bu konuda gerekli desteği sağlamalı ve meslektaşına yardım etmelidir. Sosyal hizmet uzmanı, meslektaşının mesleki yetersizliği konusunda gerekli adımları atmadığına, çaba göstermediğine inanıyorsa, o zaman, alternatif çözüm olarak meslektaşının yasal anlamda tabi olduğu mesleki örgütleri veya otoriteleri (işveren, kurum, kuruluş, dernek, birlik vs.) harekete geçirmesi gerekir. Meslektaşların Etik Dışı Davranışları Sosyal hizmet uzmanları, mesleki uygulamalarında zaman zaman görevi kötüye kullanabilmektedirler. Uzmanlar, bazen etik sorumluluklarını yerine getirmeyen ve etik davranış göstermeyen meslektaşlarıyla karşılaşabilmektedir. Bu tür durumlarla karşılaşan sosyal hizmet uzmanları, meslektaşlarını şikâyet etme konusunda kararsız kalabilmektedir. Etik davranış göstermeyen meslektaş konusundaki kararsızlık, söz konusu meslektaşın kariyerinin son bulması, meslek örgütü tarafından dışlanması gibi sonuçlardan kaynaklanmaktadır. Etik olmayan davranış konusunda yaşanan belirsizlikler de bu tür kararsızlıklara yol açabilmektedir.

Bu nedenle sosyal hizmet uzmanının, etik dışı davranışı bildirmeden önce aşağıdaki konuları dikkatlice gözden geçirmesi gerekir:

- Zararın ve etik dışı davranışın şiddeti,
 - Etik dışı davranışla ilgili kanıtların niteliği (açık, belirgin ve ikna edici kanıtların yokluğu durumunda bildirimden vazgeçilmelidir),
 - Kararın meslektaşlar ve kuruluş üzerindeki etkisi,
 - Etik dışı davranışın bildirimine ilişkin motivasyon (bildirimin öncelikli olarak bir istek veya öç almaya dayanıp dayanmadığı incelemelidir),
 - Geçerli bir seçeneğin, bir başka eylem planının var olup olmadığı (daha az zorlayıcı, sorunu tanımlayabilen araçların var olup olmadığı, örneğin doğrudan fail ile mağdurun yüzleştirilmesi).
- Etik dışı davranışın uygulandığına ilişkin, uygun ve yeterli deliller varsa ve uzman sürece dair detaylı bir inceleme neticesinde meslektaşının etik dışı davranış sergilediğini tespit ederse, uzmanın, yapılan etik dışı uygulamaları bildirme ve bu konuda meslektaşını uyarma sorumluluğu söz konusudur.

Sosyal hizmet uzmanları:

- Meslektaşlarının etik dışı davranış ve uygulamalarını engellemek, tespit etmek, düzeltmek ve bildirmek zorundadır.
- Etik dışı davranış sergileme ve uygulama niyetinde olan meslektaşlarını vazgeçirmelidir.
- Meslektaşlarının etik dışı davranışları konusunda, kaygılarını dile getirmesi için kurum politika ve prosedürlerini iyi bilmesi gerekir. Böyle bir durumda, meslek etiği konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
- Meslektaşının etik dışı davranışı konusunda, konuşmanın veya tartışmanın faydalı olacağını düşünüyorsa öncelikli olarak meslektaşıyla görüşerek durumu değerlendirmeli ve çözüm üretmelidir.
- Meslektaşının etik dışı davranışta bulunacağına inanıyorsa veya meslektaşını, etik dışı davranışından vazgeçmiyorsa o zaman, alternatif çözüm olarak meslektaşının yasal anlamda tabi olduğu mesleki örgütleri, kurulları, komiteleri veya otoriteleri harekete geçirmesi gerekir.
- Bu konuda haksızlığa uğrayan meslektaşlarını savunmalı ve onlara gerekli yardımı ve desteği sunmalıdır.

TOPLUMA YÖNELİK ETİK SORUMLULUKLAR

Toplumla çalışmada temelde 2 odak bulunmaktadır. Bu odaklardan ilki toplumsal örgütler ikincisi de toplumun kendisidir. Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının toplumla çalışma yapacağı yerler arasında, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Emniyet Müdürlüğü gibi kamu kurumlarının yanında Kızılay, Yeşilay, Lösemili Çocuklar Vakfı gibi sivil toplum kuruluşları da sayılabilir.

Toplumla Çalışma Toplumla çalışma 5 aşamadan oluşan bir süreç olarak düşünülebilir.

- Toplum uygulamasına odaklanmak Bu aşama çalışmanın yapılacağı alanların tasarlanmasıyla ilgilidir. Çalışmanın tümünün gözden geçirileceği bu aşama sonraki aşamalara ışık tutacağından pek çok bilgi ve becerinin kullanılması gerekmektedir.
- Topluluk üyeleri ile ilişki kurmak ve onlarla bir araya gelmek Bu aşama birlikte çalışılacak topluluk üyeleri ile tanışma ve bir araya gelme ile ilgilidir. Bu aşamada her bir üyenin tüm güçlü yanlarının öğrenilmesi kimin çalışmanın hangi aşamasında hangi görevi alacağını belirlemede etkilidir.
- Planlama öncesi hazırlık Bu aşamada çalışmada görev alacak ekip üyeleri ile ilgili bilgi ve belge toplanır. Rol ve hedefler belirlenir. Burada çalışmada rol alacak bireylerin çalışmaya uygun nitelikte olması çalışmanın işlevselliğini doğrudan etkileyecektir.
- Toplantı yapmak Bu aşamada yapılan toplantılarla planlama öncesi hazırlık aşamasında yapılan hazırlıkların konuşulmasına olanak sağlanmış olur. Böylece hem ihtiyaçların tespiti hem de bu ihtiyaçların giderilmesinde kullanılacak kaynakların tespiti ile ilgili çalışmalar yapılır. Diğer yandan toplantıların yer ve saatinin önceden bildirilmesi, bildirilen yere ulaşımın nasıl sağlanacağı gibi konuların toplantıdan önce netleştirilmesi gereklidir.
- Fikirleri değerlendirmek ve paylaşmak Bu aşamada topluluğun güçlü yanları, var olan kaynaklar, ihtiyaçlar, beklentiler ve olası hedefler tanımlanarak bir ön değerlendirme yapılır. Bu aşamada var olan ekiple söz konusu hedeflere ulaşıp ulaşılamayacağı ile ilgili de bir değerlendirme yapılır. Bu aşamada bir önceki aşamalara da dönülebilir.

Amaç eyleme geçmeden son bir durum değerlendirmesinin yapılmasıdır.

- Bir eylem planı geliştirmek ve uygulamak Bu aşamada ya amaçlara ulaşmak için önerilen adımlar ve hedefler tanımlanır ya da doğrudan bir proje veya müdahale geliştirilmeye çalışılır. Bu aşamada ekip üyelerinin sürece aktif katılımı şarttır. Geliştirilen planının uzun ve kısa vadeli hedefleri belirlenir, herkese bu plandaki rol ve sorumlulukları anlatılır ve plan uygulamaya konur.
- Değerlendirme Bu aşamada kazanımlar ve gelecekle ilgili duygu ve düşünceler gözden geçirilir. Değerlendirmede nitel ve nicel araştırma yöntemleri de kullanılabilir. Sonuçlar ekiple yapılan toplantılarda paylaşıldıktan sonra toplumla da paylaşılabilir. Eğer değerlendirme kısmında belirlenen hedeflere tam olarak ulaşamadığı görülürse bir önceki basamaklara tekrar dönülebilir. Toplumla Çalışmada Etik Sorumluluklar Toplumla Yönelik Etik Sorumluluklar Toplumla çalışmada etik sorumluluklar müracaatçı boyutunda Amerikan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW)’nin sıralaması dikkate alınarak 4 temel başlık altında ele alınabilir;
- Sosyal Refah • Sosyal hizmet uzmanları toplumun genel refahının yerel düzeyden küresel düzeye ulaşmasına destek olmalıdır.
- Sadece insanların değil toplulukların ve çevrelerinin de gelişimini teşvik etmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları, temel insani ihtiyaçların yerine getirilmesine yardımcı olan yaşam koşullarını savunmalıdır.
- Sosyal adaletin gerçekleşmesiyle uyumlu sosyal, ekonomik, politik ve kültürel değerleri ve kurumları desteklemelidir.
- Halkın Katılımı
- Toplumla çalışmada en önemli konu var olan sorunun çözümünde halk katılımının yaratılmasıdır.
- Toplumla ilgilendiren bir sorunun çözümünde zaman zaman sosyal politika ve kurumların da şekillendirilmesi gerekir. Değişimi yaratmak için oluşturulan ekibin her bir üyesi ne için o ekibin içinde olduğunu bilmeli ve sürece bir katkı sunabilmelidir.
- Halkın katılımının artırılması sürecinde toplum içindeki önemli kişilerden yararlanılabilir.
- Katılımı artırmak için söz konusu faaliyet ile ilgili çok basit ve anlaşılır açıklamaların yapılması gereklidir.
- Bilgilendirme ile ilgili yapılacak tüm yazılarda tarafsız bir dil kullanımına özen gösterilmelidir.
- Olağanüstü Hâller

- Yaşanılan ülke içinde zaman zaman çeşitli afetler meydana gelebilir. Bu olağanüstü durumlarda sosyal hizmet uzmanların profesyonel hizmetleri en kısa zamanda ve mümkün olan en geniş ölçüde sağlanması gerekmektedir.
 - Bu acil hâllerde acil müdahale ekibinde yer alan uzmanların zorlu şartlarda görev yapmaya uygun özellikte olmaları önemlidir.
 - Sosyal ve Siyasi Eylem Sosyal eylem, sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyonellerin, bireylerin, grupların ve ortak ilgi alanlarına sahip veya aynı coğrafyada yaşayan bireylerin bir araya getirilerek sosyal sorunların üstesinden gelmelerine ve planlı kolektif eylem yoluyla sosyal refahı arttırmaya yardımcı olmak için kullandığı bir müdahale sürecidir.
- Yöntemler arasında problem alanlarının belirlenmesi, nedenlerin analiz edilmesi, planların oluşturulması, stratejilerin geliştirilmesi, gerekli kaynakların seferber edilmesi, toplum liderlerinin belirlenmesi ve işe alınması ve söz konusu sorunun çözümünde harcanan çabaların kolaylaştırılması için aralarındaki ilişkiyi teşvik etmeyi içerir. Sosyal eylemde sosyal hizmet uzmanının yapması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:
- Öncelikli olarak problemin tanımlanmasından hemen sonra yaşanılan toplumun özelliklerinin iyi bir şekilde ortaya konulması gerekir.
 - Problemin nasıl çözüleceği ile ilgili tüm alt amaçları belirgin, sınırları ve süresi belli bir planlama yapılmalıdır.
 - Planlama sonrası problemin çözüm sürecine katkı sunacak bileşenlerin yerinde ve zamanında etkili bir şekilde çalışabilmesi için bir koordinasyon sistemi oluşturulmalıdır.
 - Planlama ve koordinasyon sonrası belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde bir organizasyon oluşturulmalı ve tüm çalışmaların bu sistem içinde yürütülmesi sağlanmalıdır.
 - Sosyal eylemde en büyük konu başlıklarından biri de maddi kaynak yaratımıdır. Bu tür çalışmalarda gereken finansman desteğinin sağlanması için var olan ihtiyaçların net bir şekilde belirlenmesi ve yeterli maddi kaynağın yaratılması için fon toplama çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
 - Bu çalışmaların esas hedefi olmayan ya da gerektiği gibi faaliyet gösteremeyen bir sosyal politikanın etkin hâle getirilmesidir.
 - Oluşturulan ekibin üyelerinin toplumun genel yapısını yansıtır özellikte olmaları gereklidir.
 - Sosyal hizmet uzmanı tüm bu süreçlerin sevk ve idaresinden sorumlu olacaktır.
- Bu süreçte alınan bu görevin ağırlığının farkında olmalı, eksik olan bilgi ve becerilerini tamamlamalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, tüm insanların temel insani ihtiyaçlarını karşılamak ve tam olarak geliştirmek için ihtiyaç duydukları kaynaklara, istihdama, hizmetlere ve fırsatlara eşit erişime sahip olmasını sağlamaya çalışan sosyal ve politik eyleme katılmalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları, politikaların uygulama üzerindeki etkisinin farkında olmalı ve temel insan ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal adaleti sağlamak için sosyal koşulları iyileştirmek için politika ve mevzuattaki değişiklikleri savunmalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları, savunmasız, dezavantajlı, ezilen ve sömürülen insanlara ve gruplara özel olarak saygı göstererek, tüm insanlar için seçimleri ve fırsatları genişletmek için hareket etmelidir.
 - Sosyal hizmet uzmanları, Türkiye ve dünya çapında kültürel ve sosyal çeşitliliğe saygıyı özendirerek tüm koşulları teşvik etmelidir.
 - Sosyal hizmet uzmanları, farklılığa saygı gösteren, kültürel bilgi ve kaynakların genişlemesini destekleyen, kültürlerarası farklılıkları kabul eden programları ve kurumları savunan politikaları ve uygulamaların sürmesini teşvik etmeli ve tüm insanlar için eşitliği ve sosyal adalet hakkını koruyan ve onaylayan politikaları savunmalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları; ırk, etnik köken, ulusal köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik ya da ifade, yaş, medeni durum, siyasi inanç, din, göçmenlik durumu, zihinsel veya fiziksel yetenekler temelinde herhangi bir kişi, grup veya sınıfa karşı baskı, sömürü ve ayrımcılığın önlenmesi ve ortadan kaldırılması için hareket etmelidir.
- Konuyla ilgili diğer etik sorumlulukları özetlemek gerekirse şu başlıklar altında ele alınabilir:
- Sosyal hizmet uzmanı toplumla yapılan çalışmalarda kendi mesleki sınırlarının bilincinde olmalı başka mesleklerin görev tanımı ve sınırına giren uygulamalardan kaçınmalıdır.
 - Toplumla çalışırken toplumun çok farklı bileşenlerden oluştuğunu unutmamalı, yapılan faaliyetlerde bunu önemsemelidir.
 - Toplumla çalışmada problem çözmek için oluşturulan ekiplerde çıkabilecek olası sorunları önleme adına mutlaka bir çalışma düzeni ve kural listesinin oluşturulmasını sağlamalıdır.
 - Olası sorunlara karşı da hazırlıklı olmalı bu tür konuların çok süratli ve etkin bir şekilde çözümünü sağlamalıdır.
 - Söylem ve yazılarında ayrımcı bir dil kullanmamalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışmada çok farklı müracaatçı grupları ile karşılaştıkları için hiçbir müracaatçı veya müracaatçı grubu ile herhangi bir çıkar çatışmasına girmemelidir.
 - Sosyal hizmet uzmanı çalışma sırasında tüm kayıtları ve raporları gizlilik esasına uyarak

saklamalıdır.

- Sosyal hizmet uzmanları zaman zaman yaptıkları çalışmalarda çok katı tutum ve davranışlarla karşılaşabilirler. Her durumda sakinliklerini korumayı başarmalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları yapılan çalışmanın sonunda hiçbir şekilde yarar sağlayamazlar.
 - Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışma sürecinde lokomotif olacakları için çalışmalarını kesintisiz sürdürmeye gayret etmelidirler.
 - Yapılan çalışmanın istenilen noktaya gelmesi ile yine ekip üyeleri ile son bir değerlendirme toplantısı yapılarak süreç sonlandırılmalıdır. Toplum ile Çalışmada Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslektaşlarına ve Diğer Meslek Elemanlarına Karşı Olan Etik Sorumlulukları Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışma sürecinde çok farklı meslek elemanları ile ortak çalışma içine girebilirler. Bu çok yönlü ortak çalışma zorunluluğu zaman zaman bazı sorunların da oluşmasına zemin hazırlayabilir. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları genellikle lokomotif görevi üstleneceği için sürecin sevk ve idaresinde çok daha dikkatli ve özenli olmak zorundadırlar.
 - Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışmada birlikte çalıştıkları tüm meslek elemanları ile genel mevzuata uygun, sorumluluk bilinci olan, iş birliğine dayalı ve açık, hoşgörülü, saygılı ve meslek ahlakı temelli şekillenen bir ilişki içinde olmalıdır.
 - Sosyal hizmet uzmanları birlikte çalıştığı meslektaş ve diğer meslek elemanlarına karşı hiçbir biçimde ayrımcı olmamalıdır.
 - Toplumla yapılan çalışmalarda da gizlilik içeren konu başlıkları olabilir. Bu süreçlerde çalışmaya dahil olan meslek elemanları ve ekip üyeleri dışında konu başlıklarının paylaşılmaması gereklidir.
 - Sosyal hizmet uzmanlarının toplumla çalışma süreçlerinde hem kendi mesleki rol ve sorumluluklarını hem de diğer meslek elemanlarının rol ve sorumluluklarını net bir şekilde ortaya koyabilmeleri pek çok olası sorunun önüne geçecektir.
 - Olası sorunların çözümünde de yine sosyal hizmet uzmanları sorumluluk almalı ve sorunların büyümeden önlenmesi için çaba göstermelidir. Bu sorunların çözümü yine halk katılımı ile ekibe dahil olan üyelerden bağımsız yapılmalıdır. Sorunun ekibin tümüne yansımaları tüm uyumu bozabilir.
 - Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışmada mesleki konularda daha yetkin olan meslektaşlarından danışmanlık alabilir, kendi ilgi alanına giren konularda da istek hâlinde diğer meslektaşlarına yardımcı olur.
 - Sosyal hizmet uzmanları toplumla çalışma süreçlerinde birlikte çalıştığı meslek elemanları ve diğer ekip üyeleri ile hiçbir şekilde sözlü, yazılı, elektronik ve fiziksel hiçbir cinsel faaliyette bulunmamalı, aynı şekilde cinsel herhangi bir taciz durumunun oluşmasına da izin vermemelidir.
 - Toplumla çalışırken sık sık kaynakların yetersizliği, ağır bürokrasi, mevzuat sınırlılıkları gibi konu başlıkları sosyal hizmet uzmanlarının tükenmişlik duygusu yaşamalarına neden olabilir. Diğer yandan iş içindeki diğer stres unsurları da psikolojik veya fizyolojik pek çok sorunun oluşmasına zemin hazırlayabilir.
- Bu gibi durumlarda mutlaka destek alınmalıdır.
- Ekip içinde birlikte çalışılan meslektaş ve diğer meslek elemanlarının herhangi bir konuda tam yetkin olmamaları hâlinde fırsat varsa yetersiz oldukları alanlarda kendilerini geliştirmeleri için teşvik edilmelidir.
 - Toplumla çalışma sürecinde etik olmayan davranışlar sergileyen meslektaş ve meslek elemanları uyarılmalı, süreçle ilgili bilgilendirilmeli ancak bu konuda gereken adımı atma ile ilgili sorumluluk alamayan meslektaş ve meslek elemanlarına karşı yasal prosedürler uygulanmalıdır.

ETİK İKİLEM

Son yarım asırda bilim dünyasının mesleki etik konusuna ilgisi artmıştır. İkilemlerde, müracaatçısı, mesleği ve çalıştığı kurumun değerleri arasında dengeyi koruyarak çözüm için etik kararlar vermesi gerekmektedir. Örnek: Bilim, ölmekte olan iki hasta ve bir solunum cihazının olduğu bir durumda, hangi hastanın kurtulması gerektiğini söyleyemez. Örnek: Bilim, bir gazeteciye ulusal güvenliği tehdit edebilecek gizli bilgilerin yayınlanıp yayınlanamayacağını söyleyemez. Örnek: Ne bilim, ne de bir araştırma, sosyal hizmet uzmanına, müracaatçısı tarafından paylaşılan gizli bilgileri açığa çıkarmak için hangi şartların uygun olup olmayacağını söyleyebilir. İkilem, iki önermesi bulunan ve her iki önermenin yargısı olan kıyaslama ya da dilemma olarak tanımlanır. Bir başka tanımda ise ikilem, insanı istenmeyen seçeneklerden birini, çoğunlukla iki seçenekten birini izlemeye zorlayan tartışma, sorun ya da usa vurma durumu olarak tanımlanır. Genel anlamıyla ikilem, çatışmalı bir durum veya iki fikir arasında yapılan seçim olarak tanımlanabilir. Tüm problemler beklenmedik bir etik ya da ahlaki etkiye sahip değilken, her ikilem de etik değildir. Çifci ve Gönen etik ikilemi mesleki görevler ve yükümlülüklerde ortaya çıkan çatışma durumu olarak tanımlamıştır. Etik ikilem, mesleki değerlerin çatışmasına dayanan iki eylem arasında bir seçimdir. Her iki seçimde ahlaki açıdan doğru ve profesyonel olarak gerçekçi olabilir. Her ikisi de doğru ya da iyi olabilir. Antle'a göre etik uygulamanın bileşenleri; insan hakları, bağlam, sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçıdır. Bu bileşenleri duyarlılık ve empati kesiştirmektedir.

İNSAN HAKLARI

- Kanada Özgürlükler ve Haklar Sözleşmesi
- BM İnsan Hakları Sözleşmeleri
- İİ İnsan Hakları Kuralları

BAĞLAM

- İlişkili Yasalar
- İşyeri Kültürü ve Politikaları

SOSYAL HİZMET UZMANI

- Mesleki Etik • Oryantasyon
- Etik Kurallar ve Uygulama Standartları
- Risk Toleransı

MÜRACAATÇI

- Kültür ve Değerler
- Öncelikler
- Kaynaklar Reamer'in belirttiği sosyal hizmetin 6 etik ilke ve değer; Sosyal hizmetin ilk değeri hizmet olarak kabul edilir. İkinci değer sosyal adalettir. Üçüncü değer, bireylerin değer yargıları ve saygınlıklarıdır. Dördüncü değer, insan ilişkilerinin önemidir. Beşinci değer, dürüstlüktür. Altıncı değer ise, yeterlidir. Biestek'in değerler listesinde ise; bireyselleştirme, duyguların amaca yönelik ifadesi, kontrollü duygusal katılım, kabul, yargılayıcı olmayan tutum, müracaatçının kendi kaderini tayin etme hakkı ve gizlilik vardır. Minahan sosyal hizmet uzmanlarının etik değerlere bağlı yaşadığı bu ikilemleri yedi alanda incelemiştir:

- Gizlilik ve gizli bilgi
- Doğru söyleme
- Kendi kararını kendi verme ya da biri tarafından karar verilmesi
- Yasalar, kurallar, düzenlemeler ve politikalar
- Bir meslektaş üzerinde baskı
- Sınırlı kaynakların dağıtımı
- Bireysel ve mesleki değer

Bireylere ve Ailelere Doğrudan Hizmette Etik İkilem Sosyal hizmet uzmanlarının doğrudan hizmette karşılaştıkları sorunlardan biri müracaatçıları ile ilişkide dürüst ve gerçekçi kalabilmek olabilir. Bir yasa, kural ya da politika ve tedavi hedefleri arasında çatışmalar olabilir. Sosyal hizmet uzmanlarının işverenlerine ve müracaatçılarına karşı sorumlulukları arasındaki çatışmalar olabilir. Gizlilik ve kişiye özel iletişim olabilir. Bir müracaatçının isteklerine karşı hizmetleri sonlandırma olabilir ve bir müracaatçının isteklerine karşı hizmet sağlamak olabilir. Örnek: Ölmekte olan hastanın yakınları, hastaya ölümünün yaklaştığını söylemek istemezse ve hasta sosyal hizmet uzmanına hastalığının seyri

hakkında bir soru sorduğunda gerçeği çarpıtmalı mıdır ya da yalan söylemeli midir? Örnek: Terapideki bir müracaatçı sosyal hizmet uzmanından kendi gelişimi konusunda samimi bir değerlendirme yapmasını isterse, sosyal hizmet uzmanı görüşmenin yarardan daha fazla zarara sebep olduğunu bile bile, gerçeği saklamalı mıdır ya da yalan söylemeli midir? Bazı durumlarda, sosyal hizmet uzmanları bir hukuk, kural ve politikaya bağlı kalmak ile belirli bir tedavi hedefine ulaşmak arasında seçim yapmak zorundadır. Bir bakış açısına göre, yasalara, kurallara, politikalara asla bağlı kalınmaması gerektiği söylenir. Başka bir bakış açısına göre de, raporlamanın daha büyük sonuçlar doğuracağını bildiğimiz bazı durumlarda, yasaların, kuralların ve politikaların ihlal edilebileceğini söyler. Kimi zaman sosyal hizmet uzmanları, bir müracaatçının menfaatleri doğrultusunda hareket etmek ve resmi bir kural ya da yasaya uymak arasında seçim yapmalıdır.

Başka bir durumda ise sosyal hizmet uzmanları bir müracaatçının menfaatleri ve resmi olmayan kurum politikaları arasında bir seçim yapmalıdır. Bir müracaatçı görüşmede üçüncü bir kişiye ciddi zarar vermekle ilgili tehdit içerikli konuştuğunda ya da bir sosyal hizmet uzmanı mahkeme tarafından ifade vermeye çağrıldığında ve ifade vermeye karar verdiğinde ikilem olabilir. Bir müracaatçının isteklerine karşı hizmetleri sonlandırmaya ve bir müracaatçının isteklerine karşı hizmet sunmaya yönelik kararlar sosyal hizmet uzmanları için ikilem doğurabilir. Müracaatçılar sunulan hizmetlerden yararlanamayabilir veya bir tedavide işbirliği yapamayabilir. Bu gibi durumlarda, müracaatçı için sağlanan hizmetler kısa sürede sonlandırılabilir, çünkü bir başkası için daha gerekli olduğu düşünülür. Sosyal Refah Politika ve Programlarında Etik İkilem Refah haklarının ve sosyal refahın sağlanmasında devletin rolü, sınırlı ya da kıt kaynakların dağıtımındaki kriterler ile ilgili ikilem bu alandaki en çok karşılaşılan ikilemlerdendir. Sosyal hizmet uzmanları sıklıkla sosyal hizmet fonu, araç-gereç, personel, yatak alanı ve zaman gibi sınırlı ve kıt kaynakların dağıtımının nasıl olacağı konusunda kararlar vermek zorundadır. Sınırlı kaynakların dağıtımının en yaygın kriterleri; eşitlik, ihtiyaç durumu, katkı ve tazminat ilkesi olmuştur. Refah hakları konusundaki tartışmalar, hükümetlerin sosyal hizmet konularında sahip olduğu yükümlülükler hakkında önemli sorular ortaya koymaktadır. Devlet ne ölçüde sosyal hizmet üretmeye yönelik bir serbest girişime ve piyasa koşulları hazırlamak yerine, vatandaşlarının refahını sağlamakla yükümlüdür.

Meslektaşlar Arası Etik İkilem Bu ikilemler, sosyal hizmet uzmanlarının birbirleriyle ve diğer profesyonellerle ilişkileri sırasında ortaya çıkan sorunları içerir. Bunlar genellikle, sosyal hizmet uzmanlarının meslektaşlarının yetersizliklerini veya yanlışlarını raporlama yükümlülüğü ve meslektaşlar arasında ilişkide aldatmanın kullanımı ile ilgidir. Meslektaşları tarafından haksızlığa maruz bırakılma teşebbüsü bazen sosyal hizmet uzmanlarını aldatma yapmaya yöneltebiliyor. Böyle bir aldatma muhtemelen önlediği zararlardan dolayı haklı olarak görülebilir.

ETİK KARAR VERME

Değer çatışmalarını uzlaştırmak için ilkeler oluşturma girişimleri Rawls'in değerler arasında " sözcüksel sıralama" olarak adlandırdığı şeyden oluşmaktadır. Yani, çatışma durumunda belirli değerler başkalarına göre öncelik kazanır. Mattison ve Reamer, sosyal hizmet uzmanlarının etik kararlarını temel alan ilkeleri anlamalarına ve tanımalarına yardımcı olmak için, bu ilke temelli etiğin iki ana gruba ayrılabilirliğini öne sürmüştür: Birincisi, deontolojik teoriler belirli eylem türlerinin ilkelerin konusuna girdiğini ve doğası gereği doğru ya da iyi olduğunu iddia eder. İkincisi, teleolojik teoriler, sonuçlarına dayanarak belirli eylemler iyi oldukları için eylemlerin yapılabileceğini savunuyor. Reamer etik değerler ve mesleki yükümlülükleri temel alarak bir etik karar verme modeli geliştirmiştir. Reamer'ın modeline göre karar verme yollarından birincisinde; yaşam, sağlık, beslenme, barınma, mental denge gibi bireyin davranışlarını etkileyen yaşam koşullarını korumak için, eğlence, aşırı zenginlik ve sanatsal eserler haricinde kalan yaşam kalitesini geliştirici araçların tehdidine, güven sorunlarına, aldatmaya maruz kalmaya, yalandan kaynaklanan zarara karşı öncelikli olarak korunması yer almaktadır. İkincisinde, bir bireyin gerekli yaşam koşullarına sahip olma hakkı, bir başka bireyin özgürlük hakkından daha önceliklidir.

Bir kişinin özgürlük hakkına saygı gösterilmesi gerekir, fakat sadece özgürlüğün başka bir kişinin refahını ciddi biçimde tehdit etmeye başladığı noktaya kadardır. Üçüncüsünde, Bir bireyin özgürlük hakkı, temel esenlik hakkından daha önceliklidir. Müracaatçılar kendi kaderlerini kendileri belirlemelidir. Dördüncüsünde, gönüllü ve özgürce kabul edilen yasalara, kurallara ve düzenlemelere uyma yükümlülüğü, bu yasalar, kurallar ve düzenlemelerin çatıştığı bir davranışta kişinin gönüllü ve özgürce katılma hakkını hükümsüz kılar. Beşincisinde, çatışma durumlarında, bireylerin refah hakları, gönüllü derneklerin kurallarını veya düzenlemelerini geçersiz kılabilir. Dolgoff, Lowenberg ve Harriington problem çözme aşamalarını dikkate alarak genel karar verme modelini geliştirmiştir. Buna göre; Bu modelde önce probleme neden olan faktörler tanımlanır. Bu problemle bağlantılı olan bireylerin ve kurumların tanımlanır. Karar verme sürecine katılanlar belirlenir. Bağlantılı olduğu düşünülen bireyler ve kurumların değerleri tanımlanır. Çözüm için amaç ve hedefler belirlenir. Alternatif müdahale strateji ve hedefleri tanımlanır. Hedeflere yönelik adımların etkililiği ve etkinliği değerlendirilir. Uygun olan hedef ve strateji seçilir. Hedefler ve stratejiler uygulanır. Uygulama izlenir ve sonuçlar gözlemlenir. Sonuçlar değerlendirilerek varsa ortaya çıkan yeni problemler belirlenir.

Sosyal hizmet uzmanlarının, etik karar verme sürecinde aşağıdaki sırayı takip etmeleri faydalı olabilir:

- Etik ikilem nedir? Çatışmakta olan mesleki değerleri açıkça belirtiniz. Karar verme sürecini etkileyen kişisel değerleriniz hangileridir? Kişisel ve mesleki değerleriniz arasında bir çatışma var mı?
- Etik ikilemi ele almanın en iyi yolu için ilk tepkin ya da sezgin nedir?
- CASW Etik Kurallarına ve Etik Uygulama Kılavuzu'na danışın. Kılavuzdaki Kurallar size yön veriyor ve rehberlik ediyor mu? İkilem için geçerli olan Etik Uygulama Kılavuzlarını ve Etik Kuralların bölümlerini belirleyin.
- İlgili kurum politikalarına ve en iyi uygulama standartlarına (Sosyal Hizmet Uygulamalarında Teknoloji Kullanımı için NLASW Standartları gibi) danışın.
- Yasal konular var mı? Gerekliğinde ilgili mevzuata danışın.
- Kültürel değerlendirmeler nelerdir?
- Bu sorun bilgilendirilmiş onam ile ele alındı mı?
- İkilemi çözmek için mevcut seçenekler ve tercihler nelerdir? Her bir seçeneğin faydalarını ve riskini değerlendirin. Riskleri en aza indirmek ve etik sorumluluklardan ödün vermemek için hangi adımları atman gerekiyor?
- Bir meslektaş, yönetici ya da süpervizöre danışmak son derece yararlı olabilir.
- Uygulama bağlamı bir fark yaratıyor mu?
- Uygun olan durumlarda ikilemi müracaatçıyla tartışın.
- Terapötik ilişki üzerindeki etkisini değerlendirin.
- Karar vermede başka hangi kaynaklar yardımcı olabilir?
- Etik karar verme sürecini belgeleyin. Belgeleme konusunda daha fazla bilgi için Sosyal Hizmette Kayıt Tutma için NLASW Standartlarına başvurun.
- Kararınızın etkisini izleyin ve değerlendirin ve gerekirse değiştirin. Bu maddeler ile birlikte değerlerin çatışmasına hale çözüm bulunamıyorsa, Dolgoff, Loewenberg ve Harrington tarafından geliştirilen Etik İlkeler Şablonu'nu kullanmak yararlı olabilir. Buna göre, değerler önemine göre şu şekilde sıralanabilir:
 - Yaşamın korunması
 - Eşitlik ve eşitsizlik
 - Özerklik ve özgürlük
 - En az zarar
 - Yaşam kalitesi
 - Mahremiyet ve gizlilik
 - Doğruluk ve tam açıklama

SOSYAL YARDIM ALANINDA ETİK UYGULAMA

Sosyal yardım en genel anlamıyla yoksulluğun çözümü için yapılan faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Sosyal yardımların esas odağı yoksulluktur. Bu yardımların yoksulluğun etkilerini azaltma, yoksulluğu önleme, sosyal adaleti sağlama gibi fonksiyonları vardır. Sosyal yardımlar temelde 3 ana öğeden oluşmaktadır. Bunlar, sosyal yarar, sosyal bakım ve sosyal rehabilitasyondur. Sosyal yardım vermede temel amaç kişiyi geliştirmek ve kişinin toplumla bütünleşmesini sağlamaktır. Türkiye’de sosyal yardım denilince akla ilk gelen kuruluşlar her il ve ilçede örgütlenmiş olan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları”dır.

SYDV’erde yardımlar aile yardımları, eğitim yardımları, yaşlı ve engellilere dönük yardımlar, özel amaçlı yardımlar, sağlık yardımları ve yabancılara yönelik yardımlar olmak üzere 6 başlık altında ele alınmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki sosyal hizmet merkezleri ve SYDV’lere ek olarak belediyelerde de sosyal yardım faaliyetleri yürütülmekte yine Kızılay gibi sivil toplum kuruluşlarında da bazı özel sosyal yardımlar verilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım faaliyeti yürüten kamu ve sivil toplum destekli hemen her kurum ve kuruluşa görev almaktadır. Müracaatçı ile yapılan çalışmalarda etik uygulama

- Müracaatçılara Bağlılık
- Sosyal hizmet uzmanı sosyal yardım sürecinde haklı bir gerekçe yoksa her müracaatçı ile çalışmalıdır.
- Sosyal yardım alanında yapacağı çalışmaların temel amacı sosyal adaleti sağlamak ve dolayısıyla müracaatçının iyilik hâlini artırmaktır.
- Sosyal yardım konusunda mevzuatla sınırlı olduğu unutulmamalıdır.
- Olası bir endişe durumunda ev ziyaretleri yalnız yapılmamalıdır.
- Kendi Kaderini Belirleme
- Sosyal yardım alanında müracaatçılar daha çok talep eden durumda olduklarından sosyal hizmet uzmanı da genellikle var olan mevzuat üzerinden bir durum değerlendirmesi yapmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı sosyal yardım süreçlerinde karşılaştığı tüm müracaatçıların kendini gerçekleştirme için teşvik etmeli ve kendi kaderini tayin etme hakkına saygı duymalıdır.
- Müracaatçının sosyal hizmet uzmanına veya sürekli müdahaleye bağımlı bir hâle getirilmeden kendi kendine yeter bir hâle getirilmesi bu süreçteki temel amaç olmalıdır.
- İhbar benzeri bir yolla başvuru yapılan bir müracaatçı hakkı olan sosyal yardımı almak istemeyebilir bu hâllerde de süreç tüm yönleri ile anlatılmasına rağmen bir kısıtlılığın da yoksa müracaatçının bu kararına yine saygı durulmalıdır.
- Kendi kaderini tayin hakkını kullanamayan müracaatçılar için yasal mevzuat dikkate alınarak onlar için evrensel düzeyde en iyi seçenek sunulmalıdır.
- Sosyal yardım alanında yapılan çalışmalarda müracaatçıya var olmayan ya da gerçekleştirme imkânı olmayan sözler verilmemelidir.
- Bilgilendirilmiş Onay
- Sosyal hizmet uzmanı sosyal yardım süreçlerinde müracaatçıya kendisi ile yapılacak tüm işlemlerle ilgili açık ve net bir şekilde, tüm avantaj, dezavantaj ve risklerle ilgili bilgi vererek bu işlemler için müracaatçının onayını almalıdır.
- Bu bilgi verme süreci mümkün olduğunda müracaatçının anadilinde yapılmalıdır.
- Müracaatçının ergin olmaması veya iletişimi engelleyecek düzeyde bazı engel veya kısıtlılıklara sahip olması durumunda ebeveynlerinden veya yasal vasilerinden onay alınmalıdır.
- Yetkinlik
- Sosyal hizmet uzmanı sosyal yardım alanında çalışırken sosyal yardımlarla ilgili tüm mevzuata, yasal bilgilere ve özel becerilere sahip olmalıdır.
- Sosyal yardım alanında hizmet sunarken kendi mesleki sınırları çerçevesinde bir hizmet sunmalı, birlikte görev yaptığı diğer meslek elemanlarının görev tanımlarına ve mesleki sınırlarına giren uygulamalardan kaçınmalıdır.
- Sosyal yardım alanında bilgi eksikliği olduğunu düşündüğü alanlarda kendini geliştirmeli, yeni müdahale yöntem ve yaklaşımları kullanma ile ilgili esnek olmalıdır.
- Kültürel Farkındalık ve Sosyal Çeşitlilik Sosyal hizmet uzmanı sosyal yardım alanında çalışırken özellikle büyükşehirlerdeki kozmopolit yapı gereği çok farklı müracaatçılarla karşılaşabilirler.

Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları hizmet sundukları müracaatçıların kültürel özellikleri ve farklılıkları ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır asla ayrımcı bir dil kullanmamalı, davranışta bulunmamalıdır.

Bu konuda varsa eksiklerini gidermelidir.

- Çıkar Çatışmaları
- Sosyal yardım alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları müracaatçıların ekonomik açıdan en zorlu yaşam koşulları içinde yaşadıklarından hareket ederek hiçbir müracaatçı ile bir çıkar çatışmasına girmemelidir. Bu durumun oluşmaması için ön bilgilendirmenin çok iyi yapılması ve müracaatçı ile sosyal hizmet uzmanı arasında hiçbir ortak yön olmaması gereklidir.
- Bazı müracaatçılar yardımını en hızlı yoldan alabilme adına zaman zaman bazı etik olmayan davranışlara kalkışabilirler. Bu durumlar oluşmadan engellenmeye çalışılmalı, ortaya çıktığında müracaatçı uyarılmalı ancak ısrarcı olduğu durumlarda mesleki ilişki sonlandırılmalıdır.
- Mahremiyet ve Gizlilik
- Sosyal hizmet uzmanı yaptığı görüşme notlarını raporlaştırdıktan sonra ortadan kaldırmalı, yazdığı raporları da doğrudan dosya ile ilgili çalışan personel ve ilgili kuruluş amirleri dışında hiç kimseye paylaşmamalıdır.
- Basılı veya bilgisayarda kayıtlı raporlar mutlaka çalışılan kuruluştaki şifreli veya kilitli bir şekilde muhafaza edilmelidir.
- Sosyal inceleme kapsamında yapılan ev ziyaretlerinin çok fazla dikkat çekmemesine çalışılmalıdır.
- Sosyal yardım sürecinde müracaatçının veya bir başkasının yaşamını tehdit eden bir durum olmadıkça aldığı tüm bilgileri gizlilik içinde korumalıdır.
- Müracaatçıya kayıtların nerede saklandığı, kimlerin erişimine açık olduğu, başka kişi veya kurumlarla ne şekilde paylaşılacağı hakkında bilgi vermelidir.
- Kayıtlara Ulaşma
- Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım sürecinde müracaatçı ile ilgili tutulan tüm kayıtlara müracaatçının nasıl ulaşabileceği ile ilgili bilgi vermelidir.
- Kayıtlarla ilgili bir gizlilik kararı olması hâlinde bu durum öncesinde net bir biçimde anlatılmalıdır.
- Duygusal/Cinsel İlişki Sosyal yardım alanı bireylerin temel ihtiyaçları üzerinden yürüyen bir süreç de olduğu için aslında istismara çok açık bir alandır. Bu süreçlerde müracaatçı ile kurulan mesleki ilişkinin sınırlarının çok iyi çizilmesi şarttır. Sosyal yardım süreçlerinde sosyal hizmet uzmanı çalıştığı tüm müracaatçılarla mesleki samimiyet dışında herhangi bir duygusal yakınlık içerisine girmemelidir.
- Fiziksel Temas
- Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım alanında çalışırken el sıkma dışında fiziksel temastan kaçınmalıdırlar.
- Müracaatçıların da sosyal hizmet uzmanlarına karşı sınırların dışına taşan bir şekilde fiziksel temasta bulunmamaları gereklidir. Aksi bir durum oluştuğunda uyarılmalı ancak devamı hâlinde görüşme sonlandırılmalıdır.
- Cinsel Taciz Sosyal yardım süreçlerinde müracaatçılara yönelik sözel ya da fiziksel taciz tümüyle etik dışıdır.
- Küçük Düşürücü Dil Kullanma Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım alanında çalışırken toplumun en alt düzey gelir grubu ile çalıştıklarını asla unutmamalıdırlar. Bu süreçlerde karşılaşılan bireylerin sosyoekonomik durumları ve kültürel yapıları ne olursa olsun saygılı olunmalı asla küçük düşürücü, argo, hakaret veya küfür içeren bir dil kullanmamalıdırlar.
- Hizmetler İçin Ödemeler
- Sosyal yardım alanında kamu ya da özel sektörde ücretli bir şekilde çalışan sosyal hizmet uzmanları müracaatçıdan herhangi bir ek ücret veya ödeme talep edemezler.
- Sosyal yardım alanında çalışırken yapılan çalışmanın sonunda herhangi bir şekilde yarar sağlayamazlar.
- Basit, ucuz ya da değersiz olsa asla alınmamalıdır. Bu tür sosyal yardım süreçlerinde bu konulara çok daha fazla dikkat edilmelidir.
- Karar Verme Kapasitesine Sahip Olmayan Müracaatçılar Sosyal hizmet uzmanları, sosyal yardım süreçlerinde reşit olmayan veya bilinçli kararlar alma kapasitesine sahip olmayan müracaatçılar ile sıklıkla karşılaşabilirler. Özellikle engelli ve engelli yakını aylığı bağlanması süreçlerinde bu tür müracaatçılar adına pek çok çalışma yapmak gerekebilir. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanının çok titizlikle çalışması gereklidir.
- Hizmetlerin Kesintiye Uğramaması Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım alanında uzun süreli çalışmalar da yapabilirler. Bu çalışmalar sırasında çalışmalarını kesintisiz sürdürmeye gayret etmelidirler. Kesintiye neden olan durumlarda mutlaka müracaatçıya bilgi verilmelidir.
- Hizmetlere Yönlendirme
- Sosyal hizmet uzmanları, sosyal yardım alanında çalışırken zaman zaman farklı destek

mekanizmalarına da ihtiyaç duyan müracaatçılarla karşılaşabilirler. Bu gibi durumlarda müracaatçıya bilgi verilerek müracaatçı uygun kurum ya da kuruluşa yönlendirilmelidir.

- Belirlenen süre içinde öngörülen bir ilerleme sağlanamadığında müracaatçı başka bir meslektaşına veya başka bir meslek elemanına da yönlendirilebilir.
- Hizmetin Sonlandırılması Sosyal yardım alanında hizmet verilen müracaatçıya yönelik verilmesi gereken hizmetin verilmesi ya da müracaatçının hizmeti almaktan vazgeçmesi durumunda hizmet müracaatçıya bilgi verilerek sonlandırılmalıdır. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslektaşlarına ve Diğer Meslek Elemanlarına Karşı Olan Etik Sorumlulukları Sosyal yardım alanında sosyal hizmet uzmanları hem kendi meslektaşları hem de çalıştıkları kuruluşa göre psikolog, sosyolog, öğretmen, polis, jandarma, çocuk gelişim uzmanı, doktor, işaret dili tercümanı, teknik personel, güvenlik görevlisi gibi pek çok farklı meslekten kişiyle aynı birimlerde çalışabilirler.
- Saygı Sosyal hizmet uzmanları çalıştığı meslektaş ve diğer meslek elemanlarına karşı hiçbir biçimde ayrımcı olmamalı herkesin mesleki bilgi, beceri, alan ve sınırlarına saygılı olmalıdır.
- Gizlilik Sosyal hizmet uzmanları sosyal yardım alanında çalıştıkları müracaatçıların bilgilerini sadece aynı dosyada birlikte çalıştıkları meslek elemanları ile paylaşmalı, vaka dosyalarının gizliliğine her zaman dikkat etmelidir. Bir müracaatçının özel durumu asla bir sohbet konusu hâline getirilmemelidir.
- Disiplinler Arası İş Birliği Sosyal hizmet uzmanı çoklu sorun sahibi müracaatçılarla çalışma yaparken diğer meslek elemanlarının da yardımına ve yönlendirmelerine ihtiyaç duyabilir. Bu konuda her zaman iş birliğine ve ortak çalışmaya yatkın olunmalıdır. • Meslektaşlar Arası Uyuşmazlıklar Sosyal yardım sistemi içinde meslektaşlar veya meslek elemanları arasında yaşanan tartışmalar mesleki sınırlar aşılmadan, dozunda eleştirel bakışla, problemler karşılıklı bir hâle gelmeden, hakaret veya fiziksel bir müdahaleye varmadan çözümlenmelidir.
- Danışmanlık Sosyal yardım alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çok farklı sorunlara sahip müracaatçılarla çalışabilirler. Zaman zaman bilgi eksikliği yaşamaları veya tıkanmaları normaldir. Bu tür durumlarda daha yetkin olan meslektaşlarından danışmanlık almalı, kendi ilgi alanına giren konularda da diğer meslektaşlarına yardımcı olmalıdır.
- Cinsel İlişkiler Sosyal yardım alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları birlikte çalıştığı tüm personel ile sözlü, yazılı, elektronik ve fiziksel hiçbir cinsel faaliyette bulunmamalıdır.
- Cinsel Taciz Sosyal yardım alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları birlikte çalıştığı tüm personele hiçbir şekilde cinsel taciz ve benzeri davranışları sergilememelidir.
- Meslektaşların Sorunları Sosyal yardım alanında karşılaşılan onlarca zorlu yaşam öyküsü sosyal hizmet uzmanlarını bir şekilde etkileyebilir. Bu etkilenme mesleki yaşantıyı etkileyecek boyuta geldiğinde veya bağımlılık yapıcı maddelere olan ilgiyi artırdığında mutlaka profesyonel destek alınmalıdır. Aynı şekilde bu konuda yardıma ihtiyaç duyulduğunda meslektaşlara da destek verilmelidir.
- Meslektaşların Yetersizliği Sosyal yardım alanında yapılan çalışmalar çok yönlü bir bakış açısı ile yapılmak zorundadır. Sosyal hizmet uzmanları da vakalarla doğrudan çalıştıkları için vakanın istek ve beklentilerine uygun bilgi ve becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Aksi hâlde mutlaka konu ile ilgili bilgisi olan meslektaşlarından destek almalıdırlar.
- Meslektaşlarının Etik Olmayan Davranışı
- Sosyal yardım alanı çalışılan hedef müracaatçı kitlesi ve ihtiyaçların çok temel ihtiyaçlar olması sebebiyle içinde oldukça zorlu koşullar barındıran bir alandır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları meslektaşlarının etik olmayan davranışlarının ortaya çıkmaması için önleyici tedbirler almalıdır.
- Daha deneyimli olan sosyal hizmet uzmanları tecrübesiz olanları mutlaka yeterli hâle getirme adına çalışmalar sergilemelidir.
- Sosyal yardım alanı aslında müracaatçı yönünden de zaman zaman istismar edilen bir alandır. Bu süreçlerde sıklıkla yardım alamayan müracaatçıların sosyal hizmet uzmanları ile ilgili şikâyetinde bulunmaları beklenen bir durumdur. Bir sosyal hizmet uzmanı ile ilgili yapılan şikâyetin haksız olabileceği akıldan çıkarılmamalı ve meslektaşlar bu süreçlerde yalnız bırakılmamalıdır.

Çocuk refahı alanı, sosyal hizmetin en temel çalışma ve uygulama alanlarından birisidir. Bu alan, çocukların fiziksel ve psikososyal yönden sağlıklı gelişebilmeleri ve bireysel yeteneklerini en iyi şekilde geliştirebilmeleri için gerekli olan hizmetleri içermektedir. Çocuk refahı alanına yönelik çalışmaların amacı, çocukların sağlıklı koşullarda mutlu bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmaktır. ÇOCUK HAKLARINA KAVRAMSAL BAKIŞ Çocukların olumsuz yaşam koşullarından korunması amacıyla Birleşmiş Milletler öncülüğünde evrensel çocuk hakları oluşturulması düşüncesi, zaman içinde geniş kabul görmüş ve 1989 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kabul edilmiştir. Türkiye tarafından 1994 yılında onaylanan 54 maddeden oluşan sözleşmenin 4 temel ilkesi bulunmaktadır.

Bu ilkeler sırasıyla;

- Çocuğun yaşaması ve gelişmesi ilkesi,
- Ayrım gözetmeme,
- Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi,
- Çocuğun katılımıdır.

Bu ilkelerden ayrım gözetmeme ile çocuğun yüksek yararı ilkeleri Çocuk Haklarının gerçekleştirilmesi bakımından en önemli ilkeler olduğu anlaşılmaktadır.

TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARININ YASAL DURUMU

2017 yılı sonu itibarıyla Türkiye nüfusu 80 milyon 810 bin 525 iken, bunun 22 milyon 883 bin 288'ini çocuk nüfus oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler tanımına göre; 0-17 yaş grubunu içeren çocuk nüfus, 1970 yılında toplam nüfusun %48,5'ini oluştururken, bu oran 1990 yılında %41,8 ve 2017 yılında %28,3 olmuştur. Nüfus projeksiyonlarına göre, çocuk nüfus oranının 2040 yılında %23,3, 2060 yılında %20,4 ve 2080 yılında %19 olacağı öngörülmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin önsözünde, toplumun temel birimi olan ailenin ve de özel olarak da çocuğun koruma ve yardım görmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu nedenle de çocuklara hak temelli bir yaklaşım sergilenmelidir.

ÇOCUK REFAHI

Kavram olarak refah kelimesinin Türkçe karşılığı “varlık”, “bolluk”, “rahatlık” gibi anlamlar iken İngilizce literatürde kelimenin daha çok human well-being kavramı ile ifade edildiği görülmektedir. İyi olma hâli (well-being), “fiziksel, duygusal, zihinsel ve ruhsal gelişim aracılığıyla bireyin kendisi ve çevresi ile ilişkili olarak potansiyelini geliştirmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. OECD ve Avrupa Birliği'ne göre Türkiye'de çocukların refahı yani iyi olma hâli 4 boyutta incelenmektedir.

Bunlar;

- Gelir
- Sağlık
- Eğitim
- Sosyal Katılım'dır

Gelir düzeyi çocukların iyi olma hâlini etkileyen başlıca faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk çocukları sağlıklı büyüme ve gelişme açısından ihtiyaç duydukları imkânlardan yoksun bir şekilde yaşamaya zorlamaktadır. Çocukluk dönemini yoksul koşullar altında tamamlayan çocuklar çoğu zaman yetişkinlik dönemlerinde de yoksul olarak yaşamak durumundadırlar. Sağlık, çocuk refahı konusunda önemli olan bir diğer faktördür. Bu konuda Dünya Sağlık Örgütü'nün önemli uygulamaları bulunmaktadır. Çocuk sağlığıyla ilgili olarak bulaşıcı hastalıklar ve önlenemez durumlardan kaynaklı ölümler ile ilgili tedbirlerin yanında küçük yaşlardan itibaren çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişiminin desteklenmesi, ailede karara alma süreçlerine çocuğun katkıda bulunması ve çocuğun her türlü şiddetten uzak tutulmaya çalışılması Dünya Sağlık Örgütü'nün amaçları arasında yer almaktadır. Çocuk refahı konusunda diğer bir faktör de eğitimidir. Eğitim ele alınırken okul öncesi eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Yapılan çalışmalar, erken yaşlarda beyin gelişiminin çok daha hızlı olduğunu göstermiştir. Çocuk refahı alanındaki gelişimini ölçen son faktör ise sosyal katılımıdır. Sosyal katılım, çocuğun aile yaşamı başta olmak üzere sosyal ve kültürel yaşama tam olarak katılımıdır. Çocuk bir yandan okul etkinlikleri ve okul gezileri gibi kültürel faaliyetlere katılırken diğer yandan da özellikle çocuğun kendisini ilgilendiren konularda kendi düşüncelerini özgürce ifade etme haklarının bulunmasıdır.

ÇOCUK REFAHI SORUNLARI

Çocuk refahına engel olan bazı sorunlar yer almaktadır. Bu bölümde bu sorunların hepsine değil sadece

en temel ve en yaygın olan çocuk işçiliği, çocuk yoksulluğu, suç mağduru çocuklar, korunmaya muhtaç çocuklar, çocuk ihmal ve istismarı sorunlarına yer verilmiştir. Çocuk İşçiliği Küçük yaşta çalışan çocuklarla ilgili başlıca sorunlar; yeterli yasal düzenlemelerin bulunmaması, düzenli olarak sağlık kontrollerinden geçirilmemeleri, sağlıksız koşullarda çalışmak zorunda kalmaları, aile ve akrana ilişkilerinde kesintiler olması, eğitim hayatının sonlandırılması, çalıştıkları yerlerde her türlü istismara açık olmaları, ağır işlerde, düşük ücretle ve sigortasız çalıştırılmaları, işyerlerinde gerekli sağlık tedbirlerinin alınmaması, yetersiz beslenme, kazandıkları para ile ilgili söz sahibi olmanın yarattığı psikolojik problemler sayılabilir. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli olan temel gereksinimlerini (beslenme, barınma, giyinme) karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk, insanların sadece temel gereksinimlerinden yoksun olmalarını değil, aynı zamanda sağlık, eğitim, sosyal güvence ve toplumsal faaliyetlerdeki hizmetlerden de mahrum olmalarını ifade etmektedir.

UNICEF, çocuk yoksulluğunun göstergesi olarak;

- Bebek ve çocuk ölüm oranlarını,
- Beş yaş altındaki düşük ağırlıklı veya kısa boylu çocuk oranını,
- Temiz içme suyuna ulaşan nüfus oranını,
- Yeterli temizlik ve sağlık bakımını,
- Tam aşılı çocuk oranı ve •

İlköğretime başlayan çocuk oranını kabul etmektedir, Suç Mağduru Çocuklar Türkiye Cumhuriyeti “ Çocuk Koruma Kanunu”nda suç mağduru çocuk; “daha erken yaşta reşit olsa bile, 18 yaşını doldurmamış, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir eylemi yaptığı iddiasıyla hakkında soruşturma ya da kovuşturma yapılan veya yaptığı eylemden ötürü hakkında güvenlik tedbirlerine karar verilen çocuğu ” ifade etmektedir.

Hiçbir çocuk suçlu olarak dünyaya gelmez ya da hiçbir çocuk suç işlemeyi aklından geçirmez. Bebeğin doğduğu andan itibaren, anne-babası ile veya onun bakımını üstlenen kişiyle kurduğu sevgi dolu, kararlı ve güvenli ilişkinin, duygusal bağın olmayışı, duygusal ve fiziksel istismara maruz kalması, ailenin çocuğu büyütürken kullandıkları olumsuz ebeveyn tutumları, aile ilişkilerinin azlığı, parçalanmış ailede büyüme, madde bağımlısı veya suç işlemiş aile bireyleri, ailenin denetiminin ve desteğinin az olması, ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi faktörlerin suç ile ilişkisi bulunmuştur.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Korunmaya muhtaç çocuğu; belirli bir zaman diliminde, içinde bulunduğu toplumsal şartlara göre bakım, beslenme, barınma ve gözetilme gibi temel ihtiyaçların karşılanmasındaki eksiklikler nedeniyle sosyal, fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı bir birey olamama durumundaki çocuklar olarak tanımlanmaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuğu olarak değerlendirilen çocuklar;

- Anne ve babası olmayan çocuklar,
- Anne veya babasından biri olmayan çocuklar,
- Anne-babası ya da her ikisi de belli olmayan çocuklar,
- Maddi yoksunluk nedeniyle bakılamayacak durumda olan çocuklar
- Terk edilen çocuklar,
- Anne-babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan çocuklardır.

Korunmaya muhtaç çocuklara devlet tarafından verilen bakım çeşitleri aşağıdaki gibidir;

- Ailesi yanında sosyal yardım desteği
- Kurum bakımı
- Koruyucu aile uygulaması
- Evlat edindirme Çocuk ihmal ve İstismarı Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya devlet tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlara çocuk istismarı adı verilmektedir. İstismar;
- Fiziksel,
- Duygusal,
- Cinsel,
- Ekonomik istismar olmak üzere 4 çeşittir.

Çocuk ihmali ise, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için temel olan beslenme, sevgi, ilgi, korunma, rehber olma gibi temel gereksinimlerini karşılamaması olarak ifade edilmektedir.

İhmal;

- Fiziksel,
- Duygusal,
- Cinsel,
- Eğitimsel,
- Tıbbi, ihmal olmak üzere 5 çeşittir.

Çocuk Refahı İçin Benimsenmesi Gereken İlkeler Birleşmiş Milletler Çocuk Özel Oturumu tarafından

dünya üzerinde çocukların refah düzeylerinin gelişimi için gerekli 10 madde belirlenmiştir. Bu 10 madde Türkiye tarafından da imzalanarak kabul edilmiştir.

Bu on ilke;

- Tüm çocuklar eşit haklara sahiptir,
- Önceliği çocuklara vermek,
- Her çocuğa bakım,
- HIV/AIDS ile savaş,
- Çocuklara zarar verilmemesi ve çocuk istismarının sona ermesi,
- Çocukları dinlemek,
- Her çocuğun eğitim alması,
- Çocukları savaştan korumak,
- Çocuklar için dünyayı korumak,
- Yoksullukla savaş ve çocuklara yatırım yapmaktır.

Bu on maddeden; her çocuğun eğitim alması, tüm çocuklar eşit haklara sahiptir ile yoksullukla savaş ve çocuklara yatırım yapmak maddeleri Birleşmiş Milletler Çocuk Özel Oturumu tarafından en önemli üç madde seçilmiştir.

ÇOCUK REFAHI ALANINDA ETİK İLKELER

Sosyal hizmet; “kişi ve ailelerin kendilerinden ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi, sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması, yaşam standartlarının iyileştirilmesini ve artırılmasını amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür”. Etik uygulamalar bağlamında mesleğe dair etik ilkeler oluşturulmuştur. Bu etik ilkeler; gizlilik, kendi kaderini tayin hakkı, kültürel yetkinlik ve sosyal farkındalık ve çocuğun yüksek yararı olarak belirlenmiştir. Gizlilik: Gizlilik ilkesi sosyal hizmet uzmanı için hayati önem taşıyan bir ilke olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda mesleki çalışma içinde müracaatçı ile ilgili bilgilerin gizli tutulması gerekmektedir. Kendi Kaderini Tayin Hakkı: Sosyal hizmet uygulamasında oldukça önemli yer tutan bir diğer etik ilke; kendi kaderini tayin hakkıdır. Bu ilke müracaatçının başkalarının haklarını tehlikeye sokmamak koşulu ile kendisi hakkında karar verebilme becerisidir. Kendi kararını verme, müracaatçı için bir olanak değil; bir haktır. Kültürel Yetkinlik ve Sosyal Farkındalık: Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) 2015 yılında yayımladığı “Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yeterlilik Standartları ve Göstergeleri” adlı yayında kültürel yetkinlik ve sosyal farkındalık ile ilgili etik standartlar belirlemiştir. Çocuğun Yüksek / Üstün Yararı: Çocuğun yüksek yararı ilkesi, çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının temele aldıkları önemli bir ilkelerden biridir. Çocuk Hizmetleri kapsamında verilen hizmetlerin (Kurum bakımı, koruyucu aile, evlat edindirme, aile yanında destek hizmetleri vb.) türü ve niteliğine karar verilmesinde çocuğun yüksek yararı ilkesi esas ve öncelikli olarak kabul edilmektedir.

ÇOCUK RAFAHI ALANINDAKİ UYGULAMALARDA ETİK SORUMLULUKLAR

Sosyal hizmet uzmanlarının çocuklarla çalışırken etik konulara dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu etik sorumluluklar şu şekilde sıralanabilir;

- Bağlılık
- Kültürel yetkinlik ve sosyal farkındalık
- Kişisel bilgilerin gizliliği ve mahremiyet
- Sadakat
- Bilgilendirilmiş onay
- Kayıtlara ulaşma
- Mesleki sınırlar ve çıkar çatışmaları
- Hizmetlerin sonlandırılması

Bağlılık: Sosyal hizmet uzmanları, toplumsal sorumluluklarını dikkate alarak ayrımcılıktan kaçınarak tüm müracaatçı ihtiyaçlarının karşılanması ve iyilik hâllerini artırılması ile sorumludurlar. Kültürel Yetkinlik ve Sosyal Farkındalık: Sosyal hizmet uzmanları din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın tüm müracaatçılara eşit bir şekilde yaklaşabilmelidir. Kişisel Bilgilerin Gizliliği Ve Mahremiyet:

Sosyal hizmet uzmanları çalışmalarını yürüttüğü çocuklarla ilgili her türlü bilgiyi korumakla yükümlüdür. Sadakat: Serbest çalışmayan ve kendine ait bir birimi olmayan sosyal hizmet uzmanları

bazen müracaatçılarının ve işverenin menfaatleri arasında kalırlar. Bu gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanlarının işveren ya da müracaatçı menfaatlerinden hangisinin öncelik taşıdığına karar vermesi gerektiğinde, sadakat ikilemi sorunu ortaya çıkmaktadır. Bilgilendirilmiş Onay: Sosyal hizmet uzmanı, hizmet sunarken verilen hizmetlerin amacı, süresi, karşı karşıya kalınabilecek olası riskler ve sınırlılıklar, onayı olmadan kendisi ile ilgili hiçbir kararın verilemeyeceği gibi konularda bilgilendirmeli ve müracaatçıya soru sorma fırsatı sağlamalıdır.

Kayıtlara Ulaşma: Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların kendileriyle ilgili kayıtlara ulaşmalarını sağlamalıdır. Mesleki Sınırlar Ve Çıkar Çatışmaları: Sosyal hizmet uzmanları mesleğin uygulama yöntemlerini, ilkelerini ve tekniklerini profesyonel bir şekilde yerine getirmelidir. Mesleğe ait etik ilkelere uymayanları uyarmak, etik ilkeleri ihlal edenlerin durumlarını yetkili birimlere iletmekle de

sorumludur. Hizmetlerin Sonlandırılması: Gereksinim duyulmaması ya da müracaatçının gereksinimlerine yanıt verilememesi durumunda, müracaatçıya verilen hizmetleri ve mesleki ilişkiyi sonlandırmalıdır. Sosyal hizmet etiği uygulamaları, sosyal hizmet uzmanının müracaatçılarıyla, meslektaşlarıyla, diğer profesyonel meslek elemanlarıyla ve toplumla kuracakları ilişkilerde ortaya çıkabilecek etik dışı davranışların yaşanma ihtimalini azaltmaktadır.

TIBBİ SOSYAL HİZMETTE ETİK UYGULAMA

Tıbbi sosyal hizmet hastanın ve ailesinin hastalıkla birlikte ortaya çıkan psiko-sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesi amacıyla hastane bünyesinde ve diğer sağlık kurumlarında sürdürülen sosyal hizmet uygulamalarıdır. Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamaları sağlık kuruluşu temelli ele alındığında konu kapsamına giren kuruluşlar şu şekilde sıralanabilir:

- Tıp fakültesi hastaneleri
- Eğitim ve araştırma hastaneleri
- Devlet hastaneleri
- İl sağlık müdürlükleri
- Kadın doğum ve çocuk hastaneleri
- Alkol madde bağımlılığı tedavi merkezleri (Amatem)
- Ruh ve sinir hastalıkları hastaneleri
- Özel hastaneler

Müracaatçı ile yapılan çalışmalarda etik uygulama Tıbbi sosyal hizmet alanında etik uygulama müracaatçı boyutunda 17 temel başlık altında ele alınabilir:

- Müracaatçılara Bağlılık: Sosyal hizmet uzmanı sağlık kurumlarında haklı bir gerekçe veya yasal bir engel yoksa her müracaatçı ile çalışmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı çalıştığı sağlık kuruluşunun imkânları, genel mevzuat ve kurum politikaları ile bir miktar sınırlanmış olsa da her koşulda eldeki imkânları en üst düzeyde kullanarak müracaatçı için en uygun hizmeti sunmakla yükümlüdür.
- Kendi Kaderini Belirleme Sosyal hizmet uzmanı hastane ortamında mesleki çalışma yürüttüğü tüm müracaatçıların kendini gerçekleştirmelerini teşvik etmeli ve kendi kaderini tayin etme hakkına saygı duymalıdır. Sağlık kuruluşlarında çalışılan müracaatçının kendi kaderini tayin hakkını kullanırken haklarından en üst düzeyde yararlanması için öncelikle haklarını ve seçeneklerini bilmesi gerekir. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanının müracaatçıya yeni seçenekler yaratması ve müracaatçının bu yeni seçenekler arasında kendisi için en uygun olanını seçmesi için müracaatçıya yeni bilgi ve beceriler edindirmesi gereklidir.
- Sağlık kuruluşlarından hizmet alan ve fiziksel, zihinsel veya psikolojik açıdan sınırlanmış olan müracaatçılar için kendi kaderini tayin hakkı her koşulda kullanılamayabilir. Bu hâllerde sosyal hizmet uzmanı kendi meslektaşlarına ve hastane içinde birlikte çalıştığı diğer meslek elemanlarının da görüşlerini alarak aldığı eğitim ve mesleğinin etik kuralları çerçevesinde müracaatçısı için evrensel düzeyde kabul gören en iyi müdahaleyi yapmalıdır.
- Bilgilendirilmiş Onay Sosyal hizmet uzmanı tıbbi süreç içinde müracaatçıya sağlık kuruluşunda kendisi ile yapılacak tüm işlemlerle ilgili açık ve net bir şekilde bilgi vermeli ve bu işlemler için müracaatçının onayını almalıdır. Burada müracaatçı kendisine sunulan planı kabul etme veya reddetme hakkına sahiptir. Tedavi alan müracaatçının ergin olmaması veya iletişimi engelleyecek düzeyde bazı engel veya kısıtlılıklara sahip olması durumunda sosyal hizmet uzmanı müracaatçının ebeveynlerine veya yasal vasilerine bilgi vererek onlardan izin almalıdır.
- Yetkinlik Sosyal hizmet uzmanı tıbbi sosyal hizmet alanında hem kendi görev tanımını hem de yakın çalıştığı diğer meslek elemanların görev tanımını net bir şekilde bilmeli, bunun yanında çalışılan sağlık biriminin iç işleyişi, ilgili mevzuat ve uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar, ani müdahale gerektiren durumlar, travma ve krize müdahale ile ilgili bilgi ve beceri sahibi olmalıdır. Yine bağımlılık yapıcı maddeler, yeşil reçete ile satılan ilaçlar, kanser ilaçları ve kuruluş içinde kullanılan araç gereçlerin isimleri ile ilgili de bilgi sahibi olmalıdır.
- Kültürel Farkındalık ve Sosyal Çeşitlilik Sosyal hizmet uzmanı tıbbi alanda çalışırken müracaatçıların ırk, dil, din, renk, etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasi görüş, cinsel tercih, fiziksel veya zihinsel engel gibi farklılıklarına saygı duymalı hiçbir biçimde ayrımcı bir davranışta bulunmamalı, ayrımcı bir dil kullanmamalıdır. Özellikle mülteci, sığınmacı ve göçmenlerle yapılan çalışmalarda bu konu daha da önemli olmaktadır. Bu tür bir görüşme yapmadan çevirmen kullanılacak dahi olsa mutlaka görüşme yapılacak müracaatçının geldiği ülkenin genel özellikleri ve kültürel dokusu ile ilgili bilgi alınmalıdır.
- Çıkar Çatışmaları Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları birebir çalıştıkları müracaatçılarla akrabalık veya arkadaşlık gibi bir yakınlığa sahip olmamalıdır.
- Mahremiyet ve Gizlilik Tıbbi alanda çalışan sosyal hizmet uzmanı yatığı görüşmenin notlarını ve

aldığı notlar sonunda yazdığı raporları doğrudan dosya ile ilgili çalışan personel dışında hiç kimseye paylaşmamalıdır. Yine müracaatçıya istemesi hâlinde kayıtların nasıl ve ne şekilde gizli tutulduğu hakkında bilgi verilmeli, gizli bilgilerin hangi hâllerde ve ne şekilde paylaşılacağı ile ilgili müracaatçıyı bilgilendirmelidir. Müracaatçı ile yapılan görüşmede müracaatçının bulaşıcı bir hastalığa sahip olduğu öğrenildiğinde Bulaşıcı Hastalıkların İhbarı ve Bildirim Sistemi Hakkında Tebliğ'in 3. Maddesinde bildirim zorunlu A, B, C ve D grubu olmak üzere 4 grupta ele alınan toplam 51 bulaşıcı hastalık ile ilgili mutlaka bildirim yapılmalıdır. Bu konuda da müracaatçıya yasal zorunluluk ile ilgili bilgi verilmelidir.

- Kayıtlara Ulaşma Sosyal hizmet uzmanı müracaatçısının kayıtlara nasıl ulaşabileceği ile ilgili bilgi vermelidir. Bu aşamada gerekli yasal süreç ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır. Müracaatçının kayıtlara ulaşması ile ilgili bir kısıtlama durumu oluştuğunda bu durum hem müracaatçıya iletmeli hem de kayıtlara bir sembolle belirtilmelidir.

- Duygusal/Cinsel İlişki: Sosyal hizmet sağlık alanında çalıştığı tüm müracaatçılarla hiçbir şekilde ne mesleki ilişki süresince ne de sonrasında mesleki samimiyet dışında herhangi bir duygusal yakınlık içerisine girmemelidir. Sağlık kuruluşlarında özellikle uzun süreli tedavi gören hastalarla çalışırken hem hasta hem de hasta yakınları ile yakın ilişki kurmak kaçınılmazdır. Bu süreçte bu ilişkinin mesleki sınırlar içerisinde kalması için çaba gösterilmelidir. Hasta veya hasta yakınlarından gelen bazı yakın çağrışımı duygusal tepkiler profesyonelce uygun bir çizgiye çekilmelidir. Bu durumda süreç hasta veya hasta yakını tarafından mesleki sınırın dışına çıkarılmaya zorlandığında sosyal hizmet uzmanı vakayı başka bir meslektaşına devretmeyi düşünmelidir. • Fiziksel Temas Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşlarında hastanın durumunu da dikkate alarak fiziksel temastan kaçınabilirler. Özellikle bazı ağır enfeksiyon rahatsızlıklarında, kanser tedavisi sırasında kemoterapi alındığı dönemlerde görüşmeler sınırlı fiziksel temas ve sterilize edilmiş giysilerle yapılmaktadır. Bu durumlarda mutlaka hekimin hastaya yaklaşılması ile ilgili koyduğu kurallara birebir uyulmalıdır. Uzun süreli tedavi alan çocuklarla yapılan çalışmalarda çocukların özellikle aileden de uzak kaldığı durumlarda çocuklarla ciddi bir sevgi ve sarılma ihtiyacı oluşabilir bu gibi durumlarda hekim tarafından bir fiziksel temas kısıtı konulmamişsa çocuğun sarılma isteği geri çevrilmemelidir. • Cinsel Taciz Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çalışma yaptıkları müracaatçılara yönelik cinsellik içeren sözler söylememeli, fiziksel müdahalelerde bulunmamalıdır.

Sözel ya da fiziki taciz konusu tümüyle etik dışıdır.

- Küçük Düşürücü Dil Kullanma Sosyal hizmet uzmanları sağlık alanında çalıştıklarında çok farklı sosyokültürel çevrelerden gelen müracaatçılarla çalışmalar yaparlar. Bu süreçte hem müracaatçının özelliklerine saygılı olunmalı hem de tüm süreç boyunca küçük düşürücü bir dil kullanılmamalıdır.

- Hizmetler İçin Ödemeler Kamu ya da özel sağlık sektöründe ücretli bir şekilde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanları müracaatçılardan herhangi bir ek ücret veya ödeme talep edemezler.

- Karar Verme Kapasitesine Sahip Olmayan Müracaatçılar Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, reşit olmayan veya bilinçli kararlar alma kapasitesine sahip olmayan müracaatçılar adına pek çok çalışma yapmaları gerekebilir. Bu süreçte özellikle çocukların aileleri ile yakın ilişki içinde olmak gerekebilir. Bu tür durumlarda olası bir karar verme durumunda müracaatçının tüm hak ve çıkarlarının en üst düzeyde korunması temel amaç olmalıdır

- Hizmetlerin Kesintiye Uğramaması Sosyal hizmet uzmanları tıbbi alanda çalıştıkları müracaatçılarla çalışmalarını kesintisiz sürdürmeye çalışmalıdır. Uzun süreli tedavi gerektiren kanser, organ nakli, uzuv kaybı, ağır yaralanmalar, ağır enfeksiyon rahatsızlıkları, yanık, çok parçalı kırık gibi rahatsızlıklarda uzun süreli çalışmalar gerektiğinden sosyal hizmet uzmanının aynı vaka ile çalışmaya devam etmesi önemlidir.

- Hizmetlere Yönlendirme Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşunda çalıştıkları müracaatçıların ihtiyaç duydukları hizmeti verme noktasında kendilerini yetersiz görmeleri hâlinde veya süreç içinde öngörülen bir ilerleme sağlanamadığında müracaatçının başka bir meslektaşına, başka bir meslek elemanına veya başka bir kuruluşa yönlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

- Hizmetin Sonlandırılması Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları müracaatçı ile yapılan planlamanın sonuna gelmesi ve bir nihayete erişmesi hâlinde yine hizmet müracaatçıya bilgi verilerek sonlandırılmalıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslektaşlarına ve Diğer Meslek Elemanlarına Karşı Olan Etik Sorumlulukları Sosyal hizmet uzmanları sağlık alanında hem kendi meslektaşları hem de çalıştıkları adli birime göre psikolog, psikiyatr, farklı anabilim dalı uzmanı hekimler, hemşire, sağlık memuru, öğretmen, çocuk gelişim uzmanı, teknik hasta bakıcı, temizlik elemanı, personel, güvenlik görevlisi gibi pek çok farklı meslekten kişiyle aynı birimlerde çalışabilirler. Sosyal hizmet uzmanlarının meslektaş ve diğer meslek elemanlarına yönelik etik sorumlulukları 10 başlık altında ele alınabilir:

- Saygı Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşu içinde birlikte çalıştığı tüm meslek elemanları ile genel mevzuata uygun, sorumluk bilinci olan, iş birliğine dayalı ve açık, hoşgörülü, saygılı ve meslek ahlakı temelli şekillenen bir ilişki içinde olmalıdır.

- Gizlilik Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşunda çalıştığı müracaatçılara ilişkin bilgileri başka

meslek elemanları ile paylaşırken bilgilerin gizliliğine özen göstermelidir. Burada önemli olan konu müracaatçıya ait bilgi paylaşımı yapılırken bilgi paylaşılan meslek elemanı ile aynı vakada ortak çalışma yapılmasıdır.

- Disiplinler Arası İşbirliği Sağlık kuruluşunda yapılacak çalışmalarda müracaatçının farklı sorunlarına çözüm bulunma sürecinde pek çok meslek elemanı görev almaktadır. Burada herkesin süreç içinde alacağı rol ve sorumlulukların önceden belirlenmesi olası rol çatışmalarının önüne geçecektir.
- Meslektaşlar Arası Uyuşmazlıklar Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşlarında birlikte çalıştıkları meslektaşları ve diğer meslek elemanları ile zaman zaman anlaşmazlık yaşayabilirler. Burada dikkat edilmesi gereken konu bu anlaşmazlığın müracaatçılara yansıtılmadan etik ilkeler ve genel ahlaki kurallar çerçevesinde çözümlenmesidir.
- Danışmanlık Sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşunda yaptıkları çalışmalarda zaman zaman tükenmişlik veya tıkanma durumları yaşayabilirler. Bu tip durumlarda mutlaka daha deneyimli ve bilgili meslektaşlarından danışmanlık almalı yine kendi ilgi alanına giren konularda da diğer meslektaşlarına yardımcı olmalıdır.
- Cinsel İlişkiler Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşlarında birlikte çalıştığı tüm bireylerle sözlü, yazılı, elektronik ve fiziksel hiçbir cinsel faaliyette bulunmamalıdır. • Cinsel Taciz Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları sağlık kuruluşlarında birlikte çalıştığı tüm bireylerle hiçbir şekilde cinsel taciz ve benzeri davranışları sergilememelidir.
- Meslektaşların Sorunları Sosyal hizmet uzmanları sağlık sistemi içinde zaman zaman oldukça baskı altında çalışmaktadırlar. Bu süreçte de zaman zaman sorun yaşamaları doğaldır. Bu durumlarda mutlaka destek almalıdırlar. Diğer yandan bir sosyal hizmet uzmanı meslektaşlarından birinde fiziksel veya psikolojik bir sorun belirtisi gördüğünde onlara da gereken desteği sağlamalıdır.
- Meslektaşların Yetersizliği Sosyal hizmet uzmanları sağlık alanında çalışırken bazı vakalarda özel bazı bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Bu tüm vakalarla çalışırken vakanın istek ve beklentilerine uygun bilgi ve becerilere sahip olmayan meslektaşlarına destek olmalıdırlar. Eksikliğini görmesine rağmen adım atmayan ve destekleri de geri çeviren sosyal hizmet uzmanları için bir üst amirin bilgisine başvurulmalıdır.
- Meslektaşlarının Etik Olmayan Davranışı Sağlık alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çok farklı müracaatçı grupları ile çok yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Sağlık alanında diğer sosyal hizmet uzmanlarına göre daha deneyimli olanlar daha deneyimsiz olanlara her zaman destek olmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları etik konuda hata yapmamak için çalıştıkları alana dair tüm sağlık mevzuatını iyi bilmeli, tüm etik kurallara eksiksiz uymaya gayret göstermelidir. Aynı şekilde diğer meslektaşlarının da bu iki konuda nitelikli hâlâ gelmelerine yardımcı olmalıdır.

ADLİ SOSYAL HİZMETTE ETİK UYGULAMA

Sosyal hizmet mesleğinin de etik ilkeleri hizmet, sosyal adalet, kişinin onuru ve değeri, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük ve yetkinlik olmak üzere 6 temel değer etrafında şekillenmektedir.

Adli Sosyal Hizmet Uygulamaları yetişkin – çocuk ve kurum odaklı bir bakış açısı ile ele alındığında konu kapsamına giren kurum ve kuruluşlar 8 basamakta sıralamak gerekirse:

- Aile mahkemeleri,
- Çocuk mahkemeleri,
- İl Emniyet Müdürlükleri,
- Çocuk İzlem Merkezleri,
- Çocuk Eğitim Evleri,
- Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
- Tutukevleri,
- Denetimli Serbestlik Şube Müdürlükleri, şeklinde sıralamak mümkündür.

Sosyal hizmet uzmanları bu adı geçen 8 kuruluştaki çalışmalarını sürdürmektedir. Müracaatçı ile yapılan çalışmalarda etik uygulama Adli sosyal hizmet alanında etik uygulama müracaatçı boyutunda 17 temel başlık altında ele alınabilir:

- Müracaatçılara Bağlılık Sosyal hizmet uzmanı adli süreçlerde haklı bir gerekçe yoksa her müracaatçı ile çalışmalıdır.
- Kendi Kaderini Belirleme Sosyal hizmet uzmanı adli süreçlerde karşılaştığı tüm müracaatçıların kendini gerçekleştirme için teşvik etmeli ve kendi kaderini tayin etme hakkına saygı duymalıdır.
- Bilgilendirilmiş Onay Sosyal hizmet uzmanı müracaatçıya kendisi ile yapılacak tüm işlemlerle ilgili açık ve net bir şekilde bilgi vererek bu işlemler için müracaatçının onayını almalıdır.
- Yetkinlik Sosyal hizmet uzmanı adli süreç içinde hizmet sunduğu müracaatçılar için kendi mesleki sınırları çerçevesinde bir hizmet sunmalı, birlikte görev yaptığı diğer meslek elemanlarının görev tanımlarına ve mesleki sınırlarına giren uygulamalardan kaçınmalıdır. Adli süreç içerisinde çok farklı müracaatçı grupları ile karşılaşılabilir olduğundan bilgi eksikliği olduğunu düşündüğü alanlarda kendini geliştirmeli, yeni müdahale yöntem ve yaklaşımları kullanma ile ilgili esnek olmalıdır.
- Kültürel Farkındalık ve Sosyal Çeşitlilik Sosyal hizmet uzmanı adli birimlerde karşılaştıkları müracaatçıların kültürel özellikleri ve farklılıkları ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Müracaatçıların ırk, dil, din, renk, etnik ve ulusal köken, cinsiyet, yaş, medeni durum, siyasi görüş, cinsel tercih, fiziksel veya zihinsel engel gibi farklılıklarına saygı duymalı hiçbir biçimde ayrımcı bir davranışta bulunmamalı, ayrımcı bir dil kullanmamalıdır.
- Çıkar Çatışmaları Sosyal hizmet uzmanları adli süreç içinde çok farklı müracaatçı grupları ile karşılaştıkları için hiçbir müracaatçı ile bir çıkar çatışmasına girmemelidirler.
- Mahremiyet ve Gizlilik Sosyal hizmet uzmanı adli süreç içinde adli süreçleri devam eden, kapalı ceza infaz kuruluşlarında kalan, denetimli serbestlik kapsamında olan yetişkinlerle, suça itilen çocuklarla, aile ve çocuk mahkemesindeki taraflarla çeşitli şekilde mesleki çalışmalar yapar. Bu çalışmalar sırasında sosyal hizmet uzmanı yapılan tüm görüşmeleri ilgili adli birim ve o adli birim içinde söz konusu müracaatçının adli süreci kapsamında doğrudan dosya ile ilgili çalışan personel dışında hiç kimseye paylaşmamalıdır. Tüm kayıtları yazılı ve online depolama araçlarında gizlilik esasına uyarak saklamalıdır.
- Kayıtlara Ulaşma Sosyal hizmet uzmanları adli süreç içinde alınan kayıtlara kanun çerçevesinde nasıl ulaşılacağı ile ilgili müracaatçıyı bilgilendirmelidir. Kayıtlarla ilgili bir gizlilik kararı olması hâlinde bu durum net bir biçimde anlatılmalıdır.
- Duygusal/Cinsel İlişki: Sosyal hizmet uzmanı adli süreçlerde çalıştığı tüm müracaatçılarla hiçbir şekilde mesleki samimiyet dışında herhangi bir duygusal yakınlık içerisine girmemelidir.
- Fiziksel Temas Sosyal hizmet uzmanları adli süreç içinde çok farklı bir durum oluşmadıkça el sıkma dışında fiziksel temastan kaçınmalıdırlar. Fiziksel temas ülkenin genel kültürel kodlarına uygun, sınırları belli bir şekilde olmalıdır.
- Cinsel Taciz Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılara yönelik cinsellik içeren sözler söylememeli, fiziksel müdahalelerde bulunmamalıdır. Sözel ya da fiziki taciz konusu tümüyle etik dışıdır.
- Küçük Düşürücü Dil Kullanma Sosyal hizmet uzmanları adli süreçlerde karşılaştıkları müracaatçıların karıştırdıkları suç ne olursa olsun asla onları küçük düşürücü bir dil kullanmamalıdırlar.

Görüşme boyunca argo, hakaret veya küfür içeren kelimeler asla kullanılmamalıdır.

- Hizmetler İçin Ödemeler Kamu ya da özel sektörde ücretli bir şekilde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanları müracaatçıdan herhangi bir ek ücret veya ödeme talep edemezler.
- Karar Verme Kapasitesine Sahip Olmayan Müracaatçılar Sosyal hizmet uzmanları, adli süreç içinde reşit olmayan veya bilinçli kararlar alma kapasitesine sahip olmayan müracaatçılar ile sıklıkla karşılaşabilirler. Bu durumlarda bu tür müracaatçılar adına pek çok çalışma yapmak gerekebilir. Burada yine söz konusu bireyin ailesi, vasisi ve varsa avukatı ile bir iletişim için olmak ve süreçle ilgili bilgi açısı sağlamak gereklidir. Burada bu tür müracaatçılar için yapılacak olan tüm çalışmalarda müracaatçının tüm hak ve çıkarlarının en üst düzeyde korunması temel amaç olmalıdır.
- Hizmetlerin Kesintiye Uğramaması Sosyal hizmet uzmanları adli süreç içinde çalıştıkları özel müracaatçı grupları ile çalışmalarını kesintisiz sürdürmeye gayret etmelidirler. Tüm önlemlere rağmen hastalık, görev yeri değişimi, yakınların kaybı gibi durumlarda müracaatçı mutlaka bilgilendirilmeli bu değişimin bir zorunluluktan kaynaklandığı söylenmelidir.
- Hizmetlere Yönlendirme Sosyal hizmet uzmanları, adli süreç içerisinde çalıştıkları müracaatçıların ihtiyaç duydukları hizmeti verme noktasında kendilerini yetersiz görmeleri hâlinde veya süreç içinde öngörülen bir ilerleme sağlanamadığında müracaatçının başka bir meslektaşına veya başka bir meslek elemanına yönlendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Yine bu tür durumlarda varsa sosyal hizmet uzmanının süpervizöründe de danışmanlık alması yararlı olur.
- Hizmetin Sonlandırılması Sosyal hizmet uzmanları ilgili kurum ya da kuruluşta verilen hizmetlerin müracaatçıya uygun olmaması, yetersiz olması veya müracaatçının verilen hizmeti almak istememesi durumunda müracaatçının başka bir kurum veya kuruluşa ya da başka bir meslektaş veya meslek elemanına yönlendirmesinin yapılmasını sağlamalıdır.

Yine müracaatçıya verilen hizmetin belirlenen planlamanın sonuna gelmesi ve bir nihayete erişmesi hâlinde yine hizmet müracaatçıya bilgi verilerek sonlandırılmalıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslektaşlarına ve Diğer Meslek Elemanlarına Karşı Olan Etik Sorumlulukları Sosyal hizmet uzmanları adli süreç içinde hem kendi meslektaşları hem de çalıştıkları adli birime göre psikolog, pedagog, psikiyatr, hakim, savcı, avukat, yazı işleri müdürü, mübaşir, katip, polis, jandarma, ceza infaz kurumu müdürleri, infaz koruma memurları, öğretmen, sosyolog, çocuk gelişim uzmanı, doktor, işaret dili tercümanı, teknik personel, güvenlik görevlisi gibi pek çok farklı meslekten kişiyle aynı birimlerde çalışabilirler. Sosyal hizmet uzmanlarının meslektaş ve diğer meslek elemanlarına yönelik etik sorumlulukları 10 başlık altında ele alınmıştır: Saygı Sosyal hizmet uzmanları birim içinde çalışılan vaka ile ilgili olarak birlikte çalıştığı tüm meslek elemanları ile genel mevzuata uygun, sorumluk bilinci olan, iş birliğine dayalı ve açık, hoşgörülü, saygılı ve meslek ahlaki temelli şekillenen bir ilişki içinde olmalıdır.

Gizlilik Sosyal hizmet uzmanları adli vakalarla çalışırken diğer meslek elemanları ile paylaştıkları bilgilerin gizliliğine özen göstermelidir. Disiplinler Arası İşbirliği Yine aynı şekilde sosyal hizmet uzmanı ekip çalışmaları içinde yer aldığı durumlarda hem kendi mesleki rollerini iyi bir şekilde ifade etmeli hem de diğer meslek elemanlarının görev, rol ve sorumluluklarının bilincinde olmalıdır.

Vaka ile çalışılmadan önce yapılacak görüşme veya toplantılarda uygun bir iş dağılımı ve görev paylaşımı yapılması ekip içinde çıkabilecek sorunları engellemede önemlidir. Meslektaşlar Arası Uyuşmazlıklar Sosyal hizmet uzmanları, adli sistem içerisinde birlikte çalıştıkları meslektaşları ile bir sorun yaşadıklarında bu anlaşmazlığı ileri boyuta götürerek oluşan anlaşmazlıktan kendilerine bir fayda sağlamamalıdır.

Aynı şekilde müracaatçılar oluşan anlaşmazlıklardan asla etkilenmemelidir. Danışmanlık Sosyal hizmet uzmanları müracaatçıların ihtiyaç duyacağı konularda daha yetkin olan meslektaşlarından danışmanlık almalı, kendi ilgi alanına giren konularda da diğer meslektaşlarına yardımcı olmalıdır. Cinsel İlişkiler Sosyal hizmet uzmanı birlikte görev yaptığı meslektaşları, diğer meslek elemanları, yönetici ve denetçi pozisyonunda çalışanlar ve kuruluşta stajyerlik yapan bireylerle sözlü, yazılı, elektronik ve fiziksel hiçbir cinsel faaliyette bulunmamalıdır. Cinsel Taciz Sosyal hizmet uzmanı adli sistem içinde birlikte görev yaptığı meslektaşları, diğer meslek elemanları, yönetici ve denetçi pozisyonunda çalışanlar ve kuruluşta stajyerlik yapan bireylerle hiçbir şekilde cinsel taciz ve benzeri davranışları sergilememelidir. Meslektaşların Sorunları Sosyal hizmet uzmanları adli sistem içerisinde oldukça baskı altına çalıştıkları için zaman zaman bazı psikolojik sorunlar yaşayabilirler. Bu durumlarda mutlaka destek almalıdırlar. Diğer yandan bir sosyal hizmet uzmanı meslektaşlarından birinde bir sorun belirtisi gördüğünde onlara da gereken desteği sağlamalıdır.

Bazı durumlarda madde bağımlılığı, fiziksel ya da zihinsel sağlık sorunlarından kaynaklanan ve doğrudan mesleki faaliyete olumsuz etkisi olan durumlar oluştuğunda hem kendisi destek almalı hem de meslektaşlarına destek olmalıdır. Desteğin kabul edilmediği hâllerde müracaatçının zarar göreceği bir ortamın oluşmaması için çaba gösterilmeli durum resmî prosedürler izlenerek ilgili birime aktarılmalıdır. Meslektaşların Yetersizliği Sosyal hizmet uzmanları bir vaka ile çalışırken vakanın istek ve beklentilerine uygun bilgi ve becerilere sahip olmamaları hâlinde mutlaka konu ile ilgili bilgisi olan meslektaşlarından destek almalıdırlar. Yine aynı şekilde bir müracaatçı ile çalışan ve

müracaatçının istek ve beklentilerine cevap veremeyen bir meslektaşlarının da kendisini geliştirmesi için destek olmalıdırlar.

Durumu reddeden meslektaşları için yine müracaatçıların mutlak iyilik hâlinin devamı ilkesi uyarınca durum resmî prosedürler izlenerek ilgili birime aktarılmalıdır. Meslektaşlarının Etik Olmayan Davranışı Sosyal hizmet uzmanları, her fırsatta meslektaşlarının etik olmayan davranışları sergilemelerini önlemek ve düzeltmek için önlem almalıdırlar.

Etik davranışlar sergilemeyen meslektaşlar uyarılmalarına rağmen bunu yapmaya devam etmeleri hâlinde bu durum resmî prosedürler izlenerek ilgili birime aktarılmalıdır. Son olarak adli süreçler içinde zaman zaman bazı vakaların süreci istismar etmesi de sık rastlanılan bir durumdur. Sosyal hizmet uzmanları haksız yere suçlanan bir meslektaşları olduğunda onu savunmalı ve yanında olmalıdır. Diğer yandan meslektaşlar bir suç unsuru ile ilgili iddia oluştuğunda masumiyet karinesi çerçevesinde suç ispat edilene kadar herkesin masum olduğu ilkesi çerçevesinde davranışlar sergilemelidirler.